

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνική Οικονομία

Ενότητα: Διάρθρωση, Βασικά Μεγέθη και το Μέλλον της Ελληνικής Οικονομίας

Κορρές Γεώργιος

Τμήμα Γεωγραφίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο **«Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου»** έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
2.1 Διάρθρωση, Βασικά Μεγέθη και το Μέλλον της Ελληνικής Οικονομίας.....	4
2.1.1 Εισαγωγή.....	4
2.1.2 Ιστορική Αναδρομή και Ανασκόπηση της Ελληνικής Οικονομίας	4
2.1.3 Η Διάρθρωση των Βασικών Μεγεθών της Ελληνικής Οικονομίας.....	9

1. Σκοποί ενότητας

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1 Διάρθρωση, Βασικά Μεγέθη και το Μέλλον της Ελληνικής Οικονομίας

2.1.1 Εισαγωγή

Η συνολική έκταση της Ελλάδας καταλαμβάνει μια έκταση 131.944 km², (το ηπειρωτικό τμήμα αριθμεί 106.777 km², ενώ το νησιωτικό τμήμα αριθμεί 25.167 km²). Η έκταση της γεωργικής γης ανέρχεται σε 35.455 χιλιάδες στρέμματα που όμως περιλαμβάνουν και αρκετές ορεινές περιοχές. Ο δασικός πλούτος της γης είναι περιορισμένος. Ο ορυκτός πλούτος της χώρας περιλαμβάνει αρκετά και σημαντικά ορυκτά, όχι όμως σε τεράστιες ποσότητες, (τα σημαντικότερα αποθέματα είναι του βωξίτου, χρωμίου, νικελίου, σίδηρο-μεταλλευμάτων και οικοδομικών υλικών). Τέλος οι ενεργειακές πρώτες ύλες είναι σχετικά περιορισμένες. Τα σημαντικότερα αποθέματα είναι του λιγνίτη (που χρησιμοποιούνται για την ηλεκτροπαραγωγή), και σε μικρότερο βαθμό τα κοιτάσματα πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και υδροδυναμικού τα οποία όμως δεν καλύπτουν την συνολική ζήτηση και τις ανάγκες της χώρας. Τελευταία υπάρχει έντονο ενδιαφέρον με την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών για την εκμετάλλευση της ηλιακής ενέργειας της χώρας. Το ποσοστό που καταλαμβάνει το ηπειρωτικό τμήμα της χώρας ανέρχεται σε 80,9% της συνολικής έκτασης της χώρας (ενώ η συνολική επιφάνεια που καταλαμβάνει το νησιωτικό τμήμα της χώρας αντιστοιχεί στο 19,1%) . Επίσης το συνολικό ποσοστό της γεωργικής γης ανέρχεται σε 29,8% από την συνολική έκταση (ενώ αντίστοιχα το σύνολο της μη-γεωργικής γης ανέρχεται σε 70,2%).

Εξετάζοντας τα βασικά οικονομικά μεγέθη μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών της Κοινότητας βλέπουμε ότι η Ελλάδα υστερεί τόσο στο τομέα του κατά κεφαλή *Ακαθαρίστου Εγχώριου Προϊόντος* όσο και στο σύνολο των επενδύσεων. Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται μια ανασκόπηση και εξέταση των διαρθρωτικών δομών της Ελληνικής οικονομίας και μια ανάλυση των βασικότερων μεγεθών.

2.1.2 Ιστορική Αναδρομή και Ανασκόπηση της Ελληνικής Οικονομίας

Η Ελληνική οικονομία κατά την *χρονική περίοδο 1453-1750* χαρακτηρίζεται σαν οικιακή, όπου η οικονομία βασίζεται στην ίδιο-κατανάλωση με οικοτεχνικό χαρακτήρα και στην βιοτεχνία με χαμηλό εισόδημα.

Η Ελληνική οικονομία υπέστη πολλές περιπέτειες από τις ξένες εισβολές και κατακτήσεις. Ο πληθυσμός της Ελλάδας κατά την κλασική αρχαιότητα ανερχόταν σε περίπου είκοσι εκατομμύρια, κατά την Βυζαντινή εποχή σε είκοσι-πέντε και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας σε πέντε εκατομμύρια. Η μεγάλη μείωση του πληθυσμού

κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας οφείλεται στο γεγονός ότι οι Τούρκοι άρχισαν τις εκτελέσεις, τους διωγμούς και τις βιοπραγίες. Τα περισσότερα κτήματα περιήλθαν στα χέρια των Τούρκων, αλλά και όσα κτήματα έμειναν στα χέρια των Ελλήνων έμειναν ακαλλιέργητα γιατί φοβόντουσαν μήπως θεωρηθούν εύποροι και άρπαζαν την περιουσία τους οι Τούρκοι. Η βιοτεχνία περιορίστηκε στην οικοτεχνία, ενώ το εμπόριο είχε εξαφανισθεί.

Η κατάσταση αυτή διήρκεσε μέχρι το 1750. Από την εποχή αυτή άρχισε να διαφαίνεται μια πρόοδος στην γεωργική παραγωγή, στην βιοτεχνία και στην ναυτιλία. Η οικονομία την **χρονική περίοδο 1750-1821** χαρακτηρίζεται σαν οικονομία της πόλης και της αστικής τάξης. Οι γεωργοί άρχισαν να καλλιεργούν τις πεδιάδες της Μακεδονίας, της Θράκης, της Θεσσαλίας και να εξάγουν όσες ποσότητες καπνού και σιτηρών, διέφευγαν από τις αρπαγές των Τούρκων, στο εξωτερικό (ιδιαίτερα στην Γερμανία και Αυστρία).

Στα απομακρυσμένα μέρη όπου η Τουρκική παρουσία ήταν μικρότερη, οι Έλληνες ανέπτυξαν την βιοτεχνία, το εμπόριο και την βιομηχανία. Στην Θεσσαλία ιδρύθηκε η βιομηχανία βαφής νημάτων. Στην Χαλκιδική αναπτύχθηκε η μεταλλουργία, στην Θράκη και στην Θεσσαλία αναπτύχθηκε η υφαντουργία, στην Θεσσαλονίκη, και στην Πάτρα αναπτύχθηκε η βυρσοδεψία, στην Δημητσάνα αναπτύχθηκε εργοστάσιο πυρίτιδας.

Επίσης άρχισε η ανάπτυξη της ναυτιλίας, ιδιαίτερα το 1774 με την συνθήκη του *Κιουτσούκ-Καϊναρτζή* μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, παραχωρήθηκε το δικαίωμα στα Ελληνικά πλοία, εφόσον φέρουν την Ρωσική σημαία, να πλέουν στην Μεσόγειο και στην Μαύρη Θάλασσα.

Η **χρονική περίοδος 1821-1860** μπορεί να θεωρηθεί σαν εποχή οικονομικής στασιμότητας. Το 1832 ο Όθωνας έφερε σε ισχύ το νομισματικό σύστημα που καθιέρωνε την δραχμή σαν το επίσημο Ελληνικό νόμισμα. Επίσης το 1832 η Ελλάδα λαμβάνει δάνειο 60 εκατ. χρυσών φράγκων (το γνωστό και ως "*Διακυβερνητικό Δάνειο των Τριών Δυνάμεων*").

Το 1841 ιδρύεται η *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος* (ΕΤΕ) και το 1842 κυκλοφόρησαν από την ΕΤΕ τα πρώτα τραπεζογραμμάτια (χαρτονομίσματα).

Κατά την **χρονική περίοδο 1860-1880** άρχισε να σημειώνεται μια οικονομική δραστηριότητα με μια ταυτόχρονη υποχώρηση των φεουδαρχικών σχέσεων. Οι παλινοστούντες Έλληνες βοήθησαν στην δημιουργία και στην ανάπτυξη της Ελληνικής βιοτεχνίας καθώς επίσης και στην εισαγωγή των νέων καινοτομιών και των νέων μεθόδων που ήδη εφαρμοζόντουσαν στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Το 1860 άρχισαν να εμφανίζονται μικρά εργοστάσια και βιοτεχνίες. Το 1874 υπήρχαν στην Ελλάδα 200 μικρές μεταποιητικές μονάδες που απασχολούσαν 1350 εργάτες..

Η **χρονική περίοδος 1879-1893** χαρακτηρίζεται σαν περίοδος των εξωτερικών δανείων, (όπου υπογράφηκαν τα εξωτερικά δάνεια του 1879, 1881, 1884, 1887, 1889, 1890, 1891 και του 1893. Παράλληλα από την ίδια χρονική περίοδο συνάπτονται εξωτερικά δάνεια που οδήγησαν την χώρα σε πτώχευση και στον πόλεμο του 1897. Η πτώχευση αυτή επέφερε τον *διακανονισμό* (που διήρκεσε

περίπου από το 1898 μέχρι τον Β' παγκόσμιο πόλεμο) που υποχρεώθηκε να δεχθεί η χώρα από τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο (Δ.Ο.Ε.). Σύμφωνα με τον *διακανονισμό* παρακρατούνται ορισμένα ποσά από τα διάφορα κρατικά έσοδα (όπως λ.χ. το αλάτι, πετρέλαιο, παιγνιόχαρτα και καπνός) που προοριζόντουσαν για την εξασφάλιση των τοκοχρεωλυσιών.

Ήδη από το 1880 αρχίζει η δημιουργία των πρώτων εργοστασίων και βιομηχανιών. Η χρονική αυτή περίοδος δυστυχώς συμπίπτει με την εφαρμογή του άκρατου φιλελευθερισμού (δηλαδή χωρίς προστατευτικούς δασμούς) και δεν βοηθείται ιδιαίτερα η ανάπτυξη της Ελληνικής βιομηχανίας. Το 1880 αρχίζει η δημιουργία και η εκτέλεση μεγάλων δημοσίων έργων, όπως λ.χ. η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου, η αποξύρανση της Κωπαΐδας, η επέκταση των σιδηροδρομικών γραμμών, και η διανομή κτημάτων σε ακτήμονες

Την εποχή 1879-1909 δημιουργήθηκαν η Τράπεζα Ήπειρο-Θεσσαλίας (1882), η Κρητική Τράπεζα (1889), η Τράπεζα Αθηνών (1893), η Λαϊκή Τράπεζα (1905) και η Εμπορική Τράπεζα (1907).

Κατά την **χρονική περίοδο 1899-1911** έλαβε χώρα η μεγάλη μετανάστευση στο εξωτερικό (ιδιαίτερα στην Αμερική) που υπολογίζεται ότι ξεπέρασε τα 200.000 άτομα.

Γενικά η **χρονική περίοδος 1909-1922** χαρακτηρίζεται από τον εξωτερικό δανεισμό, (λόγω των μεγάλων στρατιωτικών δαπανών, και των ταμειακών υποχρεώσεων). Την χρονική αυτή περίοδο έχουμε την αγροτική μεταρρύθμιση (με την επανάσταση του Κιλελέρ 1910), όπου μοιράστηκαν περίπου 18 εκατομμύρια στρέμματα γης σε 300.000 ακτήμονες γεωργικές οικογένειες. Αργότερα η Μικρασιατική καταστροφή επέφερε νέα πλήγματα στην οικονομική, κοινωνική ζωή της Ελλάδας καθώς επίσης και διάφορα εθνολογικά προβλήματα που φτάνουν μέχρι τις ημέρες μας. Επίσης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Το 1920 υπήρχαν 34.000 επιχειρήσεις μεταποίησης, αλλά μονάχα 1360 χρησιμοποιούσαν μηχανήματα και μόνο 500 περίπου απασχολούσαν άνω των 25 εργαζομένων.

Κατά την διάρκεια της **χρονικής περιόδου 1922-1940**, ένα γεγονός που επηρέασε δραματικά την Ελληνική οικονομία και την Ελληνική κοινωνία είναι η ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας, Τουρκίας και Βουλγαρίας (1923). Σύμφωνα με την συνθήκη της Λωζάνης (1923) από την Ελλάδα έφυγαν 500.000 Βούλγαροι και Τούρκοι και εισήλθαν 1.400.000 Έλληνες πρόσφυγες. Για την εξυπηρέτηση των προσφύγων διατέθηκαν την εποχή εκείνη περίπου 17 εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργούμενης γης για την ίδρυση 2000 προσφυγικών συνοικισμών σε ολόκληρη την χώρα.

Για την άμεση αποκατάσταση των προσφύγων επίσης διατέθηκαν περίπου 13 εκατομμύρια χρυσές λίρες καθώς επίσης και 3,5 δισεκατομμύρια δραχμές που χορηγήθηκαν μέσω του κρατικού προϋπολογισμού.

Την ίδια χρονική περίοδο επιχειρείται η εντατικότερη και η μεθοδικότερη καλλιέργεια εδαφών με συνέπεια την αύξηση της γεωργικής παραγωγής. Κατά την χρονική αυτή

περίοδο η μορφή της Ελληνικής οικονομίας είναι κατά βάση γεωργική και το εθνικό εισόδημα ανερχόντουσαν κατά μέσο όρο στα 180 δολάρια ανά κάτοικο.

Επίσης η περίοδος αυτή διακρίνεται για τις επενδύσεις που γίνονται στο σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο της χώρας.

Το ίδιο χρονικό διαστήματα (1920 και 1922) θεσπίζονται αντίστοιχα οι Νόμοι 2112 και 2868 με τους οποίους ο εργοδότης υποχρεούται να ειδοποιεί εγγράφως τον απολυόμενο εργάτη για να φροντίσει να βρει αλλού εργασία και επίσης θεσπίζεται η υποχρεωτική ασφάλιση στον νέο-ιδρυόμενο κοινωνικό φορέα (Ι.Κ.Α., όπου είναι υποχρεωτική η τμηματική εισφορά και από τον εργοδότη και τον εργαζόμενο σε ορισμένα ποσοστά και ανάλογα με την αμοιβή των εργαζομένων).

Τέλος το 1934 θεσπίζεται ο Νόμος 6059 που χορηγεί στα Ελληνικά πλοία το αποκλειστικό δικαίωμα της μεταφοράς εμπορευμάτων από ελληνικό λιμάνι σε άλλο ελληνικό λιμάνι.

Το 1928 ιδρύθηκε η *Τράπεζα της Ελλάδος*, όπου μεταβιβάστηκε το εκδοτικό προνόμιο των τραπεζογραμματίων που κατείχε η *Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος*. Αργότερα θεσπίστηκαν διάφορα μέτρα για την διαφυγή συναλλάγματος στο εξωτερικό και την κατοχή χρυσού.

Κατά την διάρκεια της χρονικής περιόδου 1932-1940 ιδρύθηκαν περίπου 600 νέα εργοστάσια στην Ελλάδα. Οι εξαγωγές την περίοδο αυτή αφορούν κυρίως γεωργικά προϊόντα, ενώ ο περιορισμός των εισαγωγών επιφέρει την μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών που σχεδόν ισοσκελίστηκε την περίοδο αυτή (1934).

Κατά την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου και του εμφυλίου πολέμου η Ελληνική οικονομία γνώρισε μεγάλη καταστροφή τόσο σε έμψυχο όσο και σε άψυχο υλικό (υπολογίζεται ότι κατά την διάρκεια της κατοχής πέθαναν πάνω από ένα εκατομμύριο Έλληνες). Οι παραγωγικές δυνατότητες της Ελληνικής οικονομίας, η γεωργική και βιομηχανική παραγωγή καθώς και ο τριτογενής τομέας υπέστησαν ανυπολόγιστες ζημιές και η δραστηριότητα τους μειώθηκε δραματικά κατά το χρονικό αυτό διάστημα.

Στις 16 Μαρτίου 1941 ο χρυσός του δημοσίου που ανερχόταν σε 610.796 ουγκιές (περίπου 17 τόνοι) μεταφέρθηκε με απόλυτη μυστικότητα στο Ηράκλειο της Κρήτης και διαδοχικά στην Σούδα, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και τελικά στην Πραιτόρια. Ο χρυσός αυτός (περίπου 43 εκατ. λίρες) επεστράφη στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωση. Κατά την διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής στην Ελλάδα, η Γερμανία επέβαλε αναγκαστικό δάνειο ύψους 3,5 δισ. δολαρίων (σε τιμές 1944). Το δάνειο αυτό μαζί με τις πολεμικές αποζημιώσεις, η Ελλάδα δικαιούται να ζητήσει από την Γερμανία μετά την ενοποίηση των δύο Γερμανιών το 1990. Ο πληθωρισμός κατά την περίοδο του Β' παγκοσμίου πολέμου αυξήθηκε κατά πέντε εκατομμύρια φορές σχετικά με αυτόν του 1941, γεγονός που έπληξε την Ελληνική οικονομία ακόμη περισσότερο. Την ίδια χρονική περίοδο η αύξηση του πληθωρισμού για τις άλλες χώρες ήταν τριπλάσια για την Γαλλία και το Βέλγιο. Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που προκάλεσε η μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού καθορίστηκε το 1941 με την απελευθέρωση η ισοτιμία μιας νέας δραχμής προς 50 δισεκατομμύρια

παλαιές δραχμές, καθώς επίσης και η ισοτιμία της χάρτινης λίρας προς 600 νέες δραχμές και του δολαρίου προς 150 δραχμές.

Πίνακας 1: Η Τιμή Αγγλικής Χρυσής Λίρας σε Δραχμές

Έτος	Ιανουάριος	Δεκέμβριος
1941	1200	21000
1942	23400	150000
1943	145500	1539100
1944	3202100	1219000000
1945	3810	124400
1946	148500	136300
1947	138750	192940
1948	210700	226200
1949	228900	226500
1950	226300	226500
1951	226500	226200
1952	226500	190300

Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια Οικονομική και Λογιστική.

Από τον Πίνακα 1 μπορούμε να παρατηρήσουμε την τιμή της χρυσής Αγγλικής Λίρας κατά την χρονική περίοδο 1941-1952 για τους μήνες Ιανουάριο και Δεκέμβριο, όπου είναι εμφανής η σταδιακή μείωση της αξίας της δραχμής.

Κατά την μεταπολεμική περίοδο η επιδύνωση των μεγεθών της Ελληνικής οικονομίας επέφεραν μια μεγάλη διολίσθηση της δραχμής σχετικά με τα ξένα νομίσματα, έτσι τον Απρίλιο του 1953 η ισοτιμία ενός δολαρίου είχε καθορισθεί με 30.000 δραχμές.

Για λόγους ψυχολογικούς και λογιστικούς η τότε κυβέρνηση αποφάσισε την αποκοπή των τριών τελευταίων μηδενικών και έτσι η νέα ισοτιμία δραχμής δολαρίου καθορίσθηκε σε 1 δολάριο προς 30 δραχμές. Η αναπροσαρμογή αυτή στόχευε στην τόνωση των εξαγωγών, την μείωση των εισαγωγών και στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας.

Από το 1948 γίνονται ορατά τα σημάδια ανάκαμψης και ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας. Την περίοδο αυτή δίνεται έμφαση στα βασικά έργα υποδομής τόσο στον γεωργικό (εγχειοβελτικά έργα), όσο και στον βιομηχανικό και τριτογενή τομέα. Στον βιομηχανικό τομέα οι κλωστο-υφαντουργικές επιχειρήσεις, οι βιομηχανίες ειδών διατροφής, οι βιομηχανίες ξύλου, δέρματος, χάρτου, ιματισμού, και οι χημικές και οικοδομικές βιομηχανίες κατέχουν την πρώτη θέση.

Μέχρι το 1970, ο πρωτογενής τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία). παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην Ελληνική οικονομία. Από το 1974 όμως ο γεωργικός πληθυσμός μειώθηκε σημαντικά (κατά ένα ποσοστό 5% περίπου), αλλά η γεωργική παραγωγή συνέχισε την ανοδική πορεία της λόγω της αύξησης των αρδευομένων εκτάσεων και της αύξησης των γεωργικών μηχανημάτων.

Κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970 τα διάφορα οικονομικά μεγέθη δείχνουν μια σημαντική αύξηση και ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας. Παρατηρούμε μια σημαντική αύξηση κατά πέντε περίπου φορές του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος*.

Σημαντικό ρόλο έπαιξε ο Ελληνικός εμπορικός στόλος που από 1043 πλοία που απαρτιζόταν το 1960 χωρητικότητας 5.348 χιλ. κόνων, αυξήθηκε σε 3145 πλοία συνολικής χωρητικότητας 24.080 χιλ. κόνων, ενώ το 1990 σημειώθηκε μια μείωση σε 2031 πλοία συνολικής χωρητικότητας 22526 χιλ. κόνων. Επίσης, οι εξαγωγές από 60.890 εκατ. δραχμές το 1974 αυξήθηκαν σε 1.579.967 εκατ. δρχ. το 1992 και οι εισαγωγές αντίστοιχα από 132.181 εκατ. δραχμές το 1974 αυξήθηκαν σε 3.761.230 δραχμές το 1992. Δηλαδή το έλλειμμα του *εμπορικού ισοζυγίου (εξαγωγές μείον εισαγωγές)* αυξήθηκε από 71291 εκατ.δραχμές το 1974 αυξήθηκε σε 2181263 εκατ.δραχμές το 1992. Τέλος η οικοδομική δραστηριότητα (με βάση τις άδειες οικοδόμησης) αυξήθηκε από 13.340 μ² το 1961 σε 72.130 μ² το 1974.

2.1.3 Η Διάρθρωση των Βασικών Μεγεθών της Ελληνικής Οικονομίας

Πρωτογενής Τομέας: Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει την γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση και την αλιεία. Ο πρωτογενής τομέας σημείωσε μια χρονική βαθμιαία μείωση στην συνεισφορά του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος* και επίσης στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού (λόγω της εγκατάλειψης της γης και του φαινομένου της μετανάστευσης). Το 1992 ο πρωτογενής τομέας απασχολούσε περίπου το 25% του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας.

Ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελληνική γεωργία ήταν η **μικρή ιδιοκτησία και ο τεμαχισμός της ιδιοκτησίας των αγροτικών εκτάσεων σε μικρά κτήματα** που δεν ευνοούσε την εντατική εκμετάλλευση (περίπου το 50% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση μικρότερη των 20 στρεμμάτων). Το **μικρό ποσοστό των αρδευομένων εκτάσεων** ήταν ένα άλλος ανασταλτικός παράγοντας για την επέκταση του πρωτογενούς τομέα (το 1991 ανέρχονταν στο 33% περίπου του καλλιεργήσιμου εδάφους). Το **χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τα φτωχά και ορεινά εδάφη** ήταν περαιτέρω παράγοντες που εμπόδισαν την **εφαρμογή των νέων τεχνολογιών** και κατά συνέπεια την ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής.

Για την αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων αυτών εφαρμόστηκε από την δεκαετία του 1950 το **σύστημα του αναδάσμου** με το οποίο επιχειρήθηκε η αντικατάσταση της πολύ-τεμαχισμένης γης με ενιαία και συνεχή αγροτικά τεμάχια, και επίσης στα πλαίσια του αναδάσμου έγινε προσπάθεια για την ανάπτυξη των εγγειοβελτικών έργων, την εφαρμογή νέων τεχνολογικών μεθόδων και την εντατική και πιο αποδοτική καλλιέργεια του εδάφους.

Η όλη αυτή προσπάθεια συνετέλεσε στο να αυξηθεί η γεωργική παραγωγή, παρ' όλη την μείωση του ποσοστού συμμετοχής του γεωργικού τομέα στο *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν* λόγω κυρίως της εγκατάλειψης της γης και της μείωσης του αγροτικού πληθυσμού. Η γεωργική παραγωγή και οι συνθήκες διαβίωσης του γεωργικού τομέα αυξήθηκαν σημαντικά από το 1950 μέχρι σήμερα. Παρ' όλα ταύτα, ο γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως για παράδειγμα, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, τα φτωχά και υποβαθμισμένα εδάφη, την χαμηλή οργάνωση παραγωγής, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, και την μικρή αποδοτικότητα.

Δευτερογενής Τομέας: Ο Δευτερογενής τομέας αποτελείται από τους κλάδους της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ύδρευσης, των ορυχείων-λατομείων, των μεταλλευμάτων και της οικοδομής. Η *βιομηχανία από την ευρεία έννοια* περιλαμβάνει ολόκληρο τον δευτερογενή τομέα δηλαδή την μεταποίηση, την ενέργεια, την ύδρευση, τα ορυχεία-λατομεία, τα μεταλλευμάτα και τις κατασκευές. Από *την στενή έννοια η βιομηχανία* περιλαμβάνει την μεταποίηση, τις επιχειρήσεις τροφίμων, ποτού, υφαντικών υλών, χάρτου και χημικά προϊόντα

Η δημιουργία των διαφόρων έργων υποδομής συνετέλεσε διαχρονικά στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, στην αύξηση της συνεισφοράς του δευτερογενούς τομέα (βιομηχανικού τομέα) στο *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν*, καθώς επίσης και στην απασχόληση στον συγκεκριμένο τομέα.

Η Ελληνική οικονομία από γεωργική χώρα που ήταν και στηριζόταν παλαιότερα στον πρωτογενή τομέα άρχισε να μετατοπίζει το κέντρο βάρους στον δευτερογενή τομέα και στους βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής.

Τις δεκαετίες του 1950 και 1960 εκτός από την πραγματοποίηση των μεγάλων δημοσίων επενδύσεων σε βασικά έργα υποδομής που υποβοήθησαν την ανάπτυξη της Ελληνικής βιομηχανίας, έλαβαν μέρος και μεγάλα επενδυτικά προγράμματα σε βιομηχανικούς τομείς (και μάλιστα σε τομείς βαριάς βιομηχανίας, όπως λ.χ. βιομηχανίες χάλυβος, μεταλλευμάτων και ναυπηγείων). Παρ' όλη την προσπάθεια των διαφόρων κυβερνήσεων να τονώσουν τις βιομηχανικές επενδύσεις και τους βιομηχανικούς κλάδους μέσα από τα κίνητρα των διαφόρων αναπτυξιακών νόμων, εν' τούτοις διαχρονικά υπήρξε μια μεταστροφή των επενδύσεων και των επενδυτικών σχεδίων από την βαριά βιομηχανία (λ.χ. τις χημικές βιομηχανίες) προς την ελαφριά μορφή βιομηχανίας (λ.χ. την βιομηχανία τροφίμων και ποτών), φαινόμενο ιδιαίτερο κατά την περίοδο των δεκαετιών 1980 και 1990. Τα πιο συνηθισμένα κίνητρα που δινότουσαν μέσω των διαφόρων αναπτυξιακών νόμων περιλάμβαναν διάφορες φοροαπαλλαγές, διευκόλυνση δανείων, επιδοτήσεις, κ.λ.π. ανάλογα συνήθως με το ύψος και την μορφή της επένδυσης, τον χρόνο και την περιοχή της επένδυσης.

Πιο συγκεκριμένα η παραγωγή τροφίμων την τελευταία πενταετία αυξήθηκε κατά 9,5% και διαμόρφωσε τους κλάδους τροφίμων από τους σημαντικότερους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα τις δεκαετίες 1980 και 1990 παρατηρήθηκε μια αξιοσημείωτη μείωση στην παραγωγή των μεταλλουργικών και κλωστό-υφαντουργικών προϊόντων, ενώ σταδιακά επήλθε μια βαθμιαία *αποβιομηχανοποίηση* από τους κλάδους βαριάς βιομηχανίας για την Ελληνική οικονομία.

Η Ελληνική αγορά των 11 εκατομμυρίων καταναλωτών είναι πολύ μικρή για να απορροφήσει τα παραγόμενα προϊόντα των μεγάλων Ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα τα Ελληνικά παραγόμενα προϊόντα δέχονται σκληρό ανταγωνισμό από τα ομοειδή των ξένων χωρών.

Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελληνική βιομηχανία σχετίζονται με τον μεγάλο αριθμό των μικρών επιχειρήσεων (δηλαδή τις επιχειρήσεις οικογενειακού μεγέθους), την αλλαγή του καθεστώτος του προστατευτισμού (μετά την τελωνειακή

ένωση με την Ευρώπη) και με την επέκταση του φιλελευθερισμού του εμπορίου (ανοικτή οικονομία) και την φανερή αδυναμία των Ελληνικών μικρών επιχειρήσεων να ανταγωνισθούν συστηματικά τις μεγάλες ξένες επιχειρήσεις και να καλύψουν μέρος της διεθνούς ζήτησης, στην έλλειψη τεχνολογικής υποδομής επίσης στην έλλειψη της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και στην μη-σύνδεση της πανεπιστημιακής έρευνας με την Ελληνική βιομηχανία.

Τέλος οι περισσότερες μικρές επιχειρήσεις έχουν οριοθετήσει και αποβλέπουν περισσότερο στην εσωτερική αγορά και ολιγότερο στην ανάπτυξη των εξαγωγών τους. Επίσης διακρίνονται για την χαμηλή ειδίκευση του προσωπικού των επιχειρήσεων, την υπέρ-συγκέντρωση των βιομηχανιών στα μεγάλα αστικά κέντρα με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της υπαίθρου, (ιδιαίτερα όσον αφορά την χρονική περίοδο των πρώτων δεκαετιών 1950 και 1960), και τέλος στην έλλειψη βασικών πρώτων υλών και κεφαλαιουχικών προϊόντων (τεχνολογικού εξοπλισμού) που ήταν η βασική αιτία τις περισσότερες φορές για να αυξάνεται υπερβολικά το κόστος παραγωγής των Ελληνικών προϊόντων (παρ' όλο το φαινομενικό χαμηλό συγκριτικά κόστος εργασίας) και τελικά να γίνονται τα προϊόντα μη-ανταγωνιστικά συγκριτικά με τις ξένες επιχειρήσεις.

Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών οι διάφορες κυβερνήσεις εφάρμοσαν είτε εφαρμόζουν την εξυγίανση και την ιδιωτικοποίηση των προβληματικών επιχειρήσεων, την παροχή κινήτρων για την ανανέωση του τεχνολογικού εξοπλισμού και την δημιουργία έρευνας, την επιμόρφωση των εργαζομένων και των ανώτατων στελεχών των επιχειρήσεων, την σύνδεση της έρευνας στην βιομηχανία με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ινστιτούτα. Οι μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις (στην βαριά βιομηχανία) συμπεριλαμβάνουν τους ακόλουθους κλάδους: αλουμινίου, τσιμέντα, χάλυβα, νικέλιο, λιπάσματα, χημικά, πετρέλαιο, χαρτικά, και κατασκευές-ναυπηγεία.

Τριτογενής Τομέας: Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει το εμπόριο, τις μεταφορές (θαλάσσιες, εναέριες, και χερσαίες), τις επικοινωνίες, την δημόσια διοίκηση, τις τράπεζες, και τις ασφάλειες, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπόλοιπες υπηρεσίες. Διαχρονικά στην Ελληνική οικονομία παρατηρείται μία αύξηση του τριτογενούς τομέα, (των υπηρεσιών, του δημοσίου τομέα καθώς επίσης και των τραπεζών). Στον Πίνακα 2 παρατηρούμε την ποσοστιαία αύξηση του κατά κεφαλή Ακαθαρίστου Εγχώριου Προϊόντος και την διάρθρωση του Ακαθαρίστου Εγχώριου Προϊόντος ανά τομέα για την Ελλάδα (όπου η κυριαρχία του τριτογενή τομέα είναι εμφανής) και επιλεκτικά για μερικές Ευρωπαϊκές χώρες την χρονική περίοδο 1990.

Πίνακας 2: Ποσοστιαία αύξηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ και διάρθρωση του Α.Ε.Π. και της Απασχόλησης (1990).

Χώρες	Αύξηση κατά κεφαλή ΑΕΠ			Διάρθρωση Πρωτογενής τομέας	Α.Ε.Π. (και Δευτερογενής τομέας		Απασχόληση) Τριτογενής τομέας		
	1966-76	1982-87	1985-90						
ΕΕ-12	3,1	2,1	2,5	3,0	(7,0)	34,4	(32,5)	62,5	(60,6)
Ελλάδα	5,4	1,0	1,3	17,0	(26,6)	27,2	(27,2)	55,9	(46,2)
Γερμανία	4,1	2,5	4,2	1,6	(3,7)	39,4	(39,8)	59,1	(56,5)
Ισπανία	4,9	1,0	4,6	4,9	(13,0)	35,3	(32,9)	59,7	(54,0)
Πορτογαλία	3,1	2,3	2,3	6,3	(18,9)	37,7	(35,3)	56,0	(45,7)
Ιταλία	3,4	2,4	2,8	3,6	(9,3)	34,2	(32,4)	62,2	(58,2)

Πηγή: Ε.Ο.Κ., Διάφορα Δελτία Eurostat, (1992).

Σημείωση: Οι αριθμοί μέσα στις παρενθέσεις αντιστοιχούν στην **ποσοσιαία διάρθρωση της απασχόλησης** για τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα αντίστοιχα.

Η συνεισφορά του τριτογενή τομέα στο *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν* καθώς επίσης και στην απασχόληση αποδεικνύει την αύξηση του ρόλου του τριτογενή τομέα και την "στροφή" της Ελληνικής οικονομίας αρχικά από τον πρωτογενή τομέα, αργότερα στον δευτερογενή τομέα και τελικά στον τριτογενή τομέα. Οι μεταφορές και οι επικοινωνίες αυξήθηκαν το 1990 κατά 4% και το 1991 κατά ένα ποσοστό 3% περίπου. Μεγάλη αύξηση σημείωσε και ο τομέας των τραπεζών και των ασφαλειών (εξ' αιτίας κυρίως των μεγάλων περιθωρίων κέρδους που παρουσίασαν). Εν' τούτοις το μεγαλύτερο μερίδιο αύξησης του τριτογενούς τομέα οφείλεται στην ραγδαία αύξηση του δημοσίου τομέα καθώς επίσης και στην σημαντική ανάπτυξη του τουριστικού τομέα.

Η Εξέλιξη του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος: *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν* καλείται το σύνολο των αξιών των τελικών αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μια εθνική οικονομία μέσα σε μία χρονική περίοδο (συνήθως ένα έτος). Όταν ο ρυθμός μεταβολής του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος* είναι θετικός είτε αρνητικός είτε μηδενικός, τότε αυτό φανερώνει ότι η οικονομία της χώρας είναι σε άνοδο είτε σε ύφεση είτε σε στασιμότητα αντίστοιχα. Ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ για την Ελληνική οικονομία ήταν 6,3 % την χρονική περίοδο 1951-1958, 6,4 % στην χρονική περίοδο 1959-1966, και 6,5 % για την χρονική περίοδο 1967-1974. Ο ρυθμός της αύξησης αυτής μειώθηκε σημαντικά από το 1974 και έπειτα, πού κυμάνθηκε την ακόλουθη χρονική περίοδο 1975-1981 σε 3,7 % λόγω των γεγονότων της Κύπρου και των πετρελαϊκών κρίσεων. Την ακόλουθη δεκαετία 1980-1990 ο ρυθμός ανάπτυξης για την Ελλάδα κυμάνθηκε σε 2,2 % ενώ την τελευταία πενταετία 1990-1995 διακυμάνθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα του 1,0 %.

Κατά την χρονική περίοδο των δεκαετιών 1950, 1960 και 1970 το *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν* σημείωσε μια αύξηση περίπου 6,9%, 7,9% και 4,4% αντίστοιχα. Δηλαδή η μέση τιμή του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος* για την Ελληνική οικονομία στην χρονική περίοδο (1950-1980) ήταν 6,2%, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο των χωρών της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α. ήταν 3,7% και 3,3% αντίστοιχα. Την δεκαετία όμως του 1980 ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος* ήταν μονάχα 0,9% γεγονός που δείχνει την στασιμότητα της Ελληνικής οικονομίας, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο των χωρών της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α. ήταν 2,1% και 2,8% αντίστοιχα.

Κατά την δεκαετία του 1980, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και η μείωση των επενδύσεων επιφέρουν την μείωση του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος* της Ελληνικής οικονομίας.

Πίνακας 3: Α.Ε.Π. κατά κλάδους (σε σταθερές τιμές-σε δισ. δρχ.)

Τομέας	ΠΟΣΑ					ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ (σε ποσοστά %)			
	1988	1989	1990	1991	1992	1989	1990	1991	1992
Γεωργία	62,6	63,2	35,7	61,3	61,9	0,8	-11,9	10,1	1,0
Βιομηχανία	144,2	148,5	149,9	148,5	149,1	2,9	0,9	-0,9	0,4

Υπηρεσίες	267,3	279,8	248,1	288,6	294,9	4,9	1,5	1,6	2,2
Σύνολο	474,1	491,5	469,7	448,4	505,9	3,7	-0,4	1,8	1,5

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία

Πίνακας 4: Α.Ε.Π. σε ποσοστό κατά διάφορες χώρες και οργανισμούς

Χώρες-Οργανισμοί	1967- 1979	1980- 1984	1985- 1989	1990- 1994	1990	1991	1992	1993
Η.Π.Α.	2,9	1,8	3,1	2,0	0,8	-1,2	1,8	2,4
Ελλάδα (*)	6,4	3,7	2,2	1,0	-0,4	1,8	1,5	2,0
Ιαπωνία	6,6	3,5	4,5	2,2	5,2	4,4	1,8	2,5
Γερμανία	3,7	1,0	2,6	2,6	4,8	3,7	1,2	1,5
Ε.Ο.Κ.	3,8	1,2	0,8	4,0	3,0	1,5	1,1	1,5
Ο.Ο.Σ.Α.	3,0	2,5	3,0	4,3	2,5	0,8	9,5	2,1

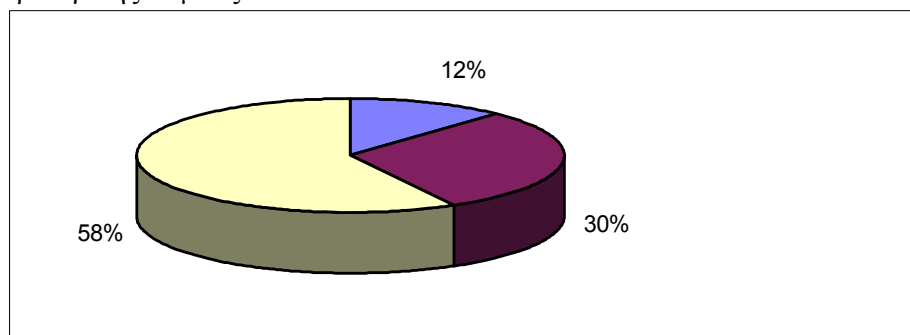
Πηγή: Ο.Ο.Σ.Α.

Από τους Πίνακες 3 και 4 μπορούμε να παρατηρήσουμε το *Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν* σε σταθερές τιμές και σε δισεκατομμύρια δραχμές ανά τομείς οικονομικής δραστηριότητας και συγκριτικά με τις άλλες χώρες και οργανισμούς.

Από το Σχήμα 1.1 μπορούμε να δούμε την διάρθρωση του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος*, όπως διαμορφώθηκε στους τρεις τομείς της Ελληνικής οικονομίας (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή) για το 1991.

Σχημα 1 Διαρθρωση Α.Ε.Π. 1991(Ελλαδα)

Πρωτογενης Τομεας	12%
Δευτερογενης Τομεας	30%
Τριτογενης Τομεας	58%

Πίνακας 5: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν & Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (δισ. δρχ.) διάρθρωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και απασχόλησης (%).

Τομείς	1990 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	1990 Απασχόληση (%)
(1).Πρωτογενής Τομέας	55.6	11.3
(1α).Γεωργία, Κτηνοτροφία	53.3	
(1β).Δάση, Αλιεία	2.3	
(2).Δευτερογενής Τομέας	149.7	30.5
(2α).Ορυχεία	9.1	1.8
(2β).Μεταποίηση	90.7	18.5
Επιχειρήσεις:		
---Τροφίμων, Ποτού, Καπνού	(20.0)	
---Υφαντικές	(15.0)	
---Ένδυσης, Υποδήσεως	(5.6)	
---Ξύλου, Επίπλων	(2.6)	
---Χάρτου, Εκδόσεων	(4.4)	

---Χημικές	(15.3)	
---Μη-Μεταλλικών Ορυκτών	(7.6)	
---Βασικές Μεταλλουργικές	(5.1)	
---Αντικειμένων από Μέταλλο	(8.4)	
---Μεταφορικών Μέσων	(4.6)	
---Λοιπές	(2.1)	
(2γ). Ηλεκτρισμού, Ύδατος	22.9	
(2δ). Κατασκευές	27.0	
(3). Τριτογενής Τομέας	284.4	58.2
(3α). Μεταφορές, Επικοινωνίες	53.9	
(3β). Εμπόριο	62.7	
(3γ). Τράπεζες, Ασφάλειες	16.5	
(3δ). Κατοικίες	51.2	
(3ε). Δημόσια Διοίκηση	44.1	
(3ζ). Εκπαίδευση, Υγεία	24.3	
(3η). Διάφορες Υπηρεσίες	31.7	
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ	489.7	100 %
Μείον Καθαρό Εισόδημα Αλλοδαπή	3.5	
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	486.2	
Μείον Αποσβέσεις (Φθορές ΓΕξοδα)	43.9	
ΚΑΘΑΡΟ ΕΘΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	442.3	

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος, Αθήνα 1989

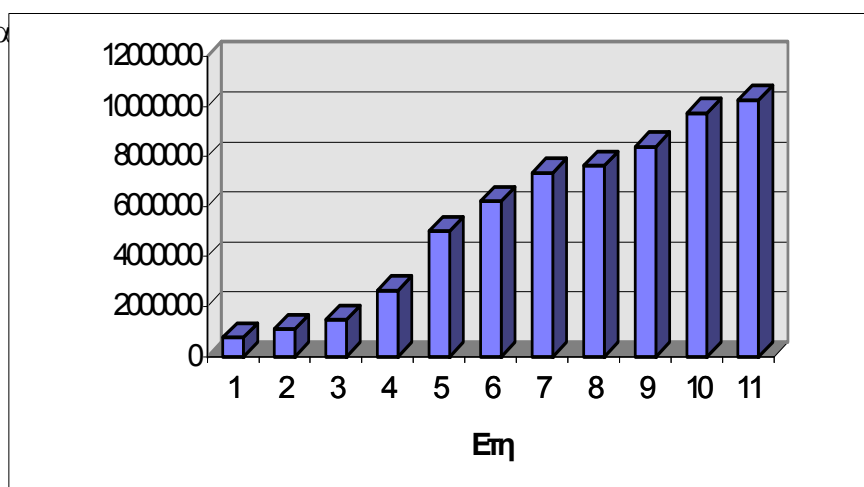
Από τον Πίνακα 5 παρατηρούμε την Διάρθρωση του *Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος* και του *Εθνικού Εισοδήματος* σε απόλυτες τιμές (δισ. δραχμές) σε ποσοστά για την απασχόληση της Ελληνικής οικονομίας κατά το 1990.

Ο Ανθρώπινος Παράγοντας: Ο Ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία για την ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Με τον όρο ανθρώπινος παράγοντας εννοούμε την σύνθεση, την δομή και την διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού, επίσης εννοούμε την διάρθρωση του μορφωτικού επιπέδου, της απασχόλησης και της ανεργίας του πληθυσμού.

Από το Σχήμα 2 μπορούμε να παρατηρήσουμε την διαχρονική εξέλιξη της απογραφής του πληθυσμού για την Ελλάδα στην χρονική περίοδο από το 1828 μέχρι το 1991.

Πληθυσμός Ελλάδος-Σχήμα

1828	753400
1870	1096810
1907	1457894
1920	2631952
1928	5016889
1940	6204684
1951	7344860
1961	7632801
1971	8388553
1981	9739589
1991	1E+07

Η ετήσια αύξηση στην δεκαετία 1971-1981 ήταν 100 χιλιάδες περίπου. Ο πληθυσμός της Ελλάδας ανήλθε σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 σε πάνω από δέκα εκατομμύρια άτομα. Όμως, συγκριτικά με το 1971 γίνεται εντονότερο το **δημογραφικό πρόβλημα** της χώρας, όπου υπάρχει μια μείωση στο ποσοστό των νεαρών ηλικιών από 25,4% σε 18,7%, ενώ αντίστοιχα αυξήθηκε το ποσοστό των ατόμων από 65 ετών και άνω. Τα διαχρονικά συνολικά μεγέθη όσο και τα μεγέθη για τους άνδρες και τις γυναίκες που αφορούν την συνολική πληθυσμιακή αύξηση, την απασχόληση και την ανεργία μπορούμε να παρατηρήσουμε στον Πίνακα 6.

Ένα άλλο στοιχείο που επέδρασε αρνητικά στην εξέλιξη των πληθυσμιακών μεγεθών στην Ελλάδα ήταν ο φαινόμενο της εξωτερικής μετανάστευσης. **Εξωτερική Μετανάστευση** καλείται όταν η εγκατάσταση του μετανάστη βρίσκεται έξω από τα κρατικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης. **Εσωτερική Μετανάστευση** καλείται όταν η εγκατάσταση του μετανάστη βρίσκεται μέσα στα εθνικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης. **Προσωρινή (είτε Μόνιμη) Μετανάστευση** καλείται όταν ο μετανάστης πρόκειται να παραμείνη λιγότερο (είτε περισσότερο) αντίστοιχα από ένα έτος στον τόπο της νέας εγκατάστασης.

Το μεγάλο ρεύμα της εξωτερικής μετανάστευσης προσδιορίζεται χρονικά την περίοδο των δεκαετιών 1960 και 1970. Τα κυριότερα μεγέθη της εξωτερικής μετανάστευσης την περίοδο ακμής (τις δεκαετίες 1960 και 1970) μπορούμε να παρατηρήσουμε από τον Πίνακα 7. Τα βασικά αίτια της μετανάστευσης ήταν κυρίως **οικονομικά αίτια** (για την ανεύρεση απασχόλησης, καλύτερων συνθηκών και αμοιβών εργασίας), **κοινωνικά αίτια** (για την βελτίωση της ποιότητας ζωής, των συνθηκών διαβίωσης, την παροχή καλύτερων υπηρεσιών, συνθηκών εκπαίδευσης και πρόνοιας), και **πολιτικά αίτια** (λόγω της ρευστότητας της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσαν στην χώρα μας).

Πίνακας 6: Βασικοί δείκτες πληθυσμού- απασχόλησης και ανεργίας σε Ελλάδα

Σύνολο	1977	1985	1990	1991	1992	1993	1994
Σύνολο πληθυσμού(000)	9309	9934	10160	10247	10322	10379	10440
Πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας(15-64)(000)	5933	6506	6799	6876	640	6993	7048
Σύνολο απασχολούμενων(000)	3262	3588	3719	3632	3685	3720	3766
Ετήσια μεταβολή στην απασχόληση(%)*		1	0,7	-2,3	1,5	0,9	1,2
Ποσοστό απασχόλησης(%πληθ.εργασ.ηλ.)	55	55,2	54,7	52,8	53,1	53,2	53,4
Αυτοαπασχολούμενοι(%συνολ. απασχ.)	14,2	36	34,8	35,2	35,4	34,7	34,4
Εργαζόμενοι με μερική απασχ.(%συν.απασχ.)	-----	5,3	4,1	3,8	4,8	4,3	4,8
Εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου(%)	-----	21,2	16,6	14,7	10,3	10,4	10,3
Απασχολούμενοι στη γεωργία(%)	33,2	28,9	23,9	22,2	21,9	21,3	20,8
Απασχολούμενοι στη βιομηχανία(%)	29,2	25,7	25,9	25,7	25,4	24,2	23,6
Απασχολούμενοι στις υπηρεσίες(%)	37,5	45,4	50,2	52,1	52,8	54,5	55,6
Ποσοστό συμμετοχής(%πληθ.εργασ.ηλ.)	56,1	59,3	58,4	56,8	57,7	58,2	58,6
Συνολο ανέργων(000)	67,2	268,5	254,7	276,3	317,5	351,5	367,3
Ποσοστό ανεργίας (%)	2,1	7	6,4	7	7,9	8,6	8,9
Ποσοστό ανεργίας των νεων (%)	-----	21,9	21,5	22,9	25,2	26,8	27,7
Μακροχρόνια άνεργοι(% του συνόλου)	-----	44,4	50,1	46,3	49,5	50,5	50,5
Άνδρες: Σύνολο πληθυσμού(000)	4558	4889	5003	5050	5091	5124	5158
Άνδρες:Πληθ. εργ/μης ηλικίας(15-64)(000)	2900	3220	3377	3422	3459	3491	3525
Άνδρες:Σύνολο απασχολούμενων(000)	2279	2371	2409	2406	2403	2420	2436
Άνδρες:Ετήσια μεταβολή στην απασχόληση(%)*		0,4	0,3	-0,1	-0,1	0,7	0,7

Ανδρες:Ποσοστό απασχόλησης(%)	78,6	73,6	71,3	70,3	69,5	69,3	69,1
Ανδρες:Απασχολούμενοι στη γεωργία(%)	26,8	24,3	20,5	19,9	19,5	19,1	18,6
Ανδρες:Απασχολούμενοι βιομηχανία(%)	33,9	30,4	30,5	29,9	29,7	29,2	28,8
Ανδρες:Απασχολούμενοι υπηρεσίες(%)	39,3	45,3	49	50,2	50,8	51,7	52,6
Ανδρες:Ποσοστό συμμετοχής(%)	79,5	77,5	74,3	73,6	73,1	73,5	73,5
Ανδρες:Σύνολο ανέργων(%)	25,1	124,9	98,7	110,7	126,9	146,2	156,1
Ανδρες:Ποσοστό ανεργίας(%)	1,1	5	3,9	4,4	5	5,7	6
Ανδρες:Ποσοστό ανεργίας των νεων (%)	-----	15,9	14,4	16	17,4	18,9	19,7
Γυναίκες: Σύνολο πληθυσμού(000)	4751	5045	5157	5197	5231	5256	5282
Γυναίκες:Πληθ.εργ/μης ηλικίας(15-64)(000)	3033	3286	3422	3454	3481	3501	3523
Γυναίκες:Σύνολο απασχολούμενων(000)	983	1217	1310	1226	1282	1301	1330
Γυναίκες: Ετήσια μεταβολή απασχόληση(%)*		2,2	1,5	-6,4	4,6	1,5	2,2
Γυναίκες:Ποσοστό απασχόλησης(%)	32,4	37	38,3	35,5	36,8	37,1	37,8
Γυναίκες:Απασχολούμενοι στη γεωργία(%)	48,1	37,9	30,3	26,7	26,3	25,3	24,8
Γυναίκες:Απασχολούμενοι βιομηχανία(%)	18,4	16,5	17,3	17,5	17,2	14,9	14,1
Γυναίκες:Απασχολούμενοι υπηρεσίες(%)	33,5	45,6	52,4	55,8	56,4	59,8	61
Γυναίκες:Ποσοστό συμμετοχής(%)	33,8	41,4	42,8	40,3	42,3	43	43,7
Γυναίκες:Σύνολο ανέργων(000)	42,1	143,6	156	165,6	190,6	205,3	211,2
Γυναίκες:Ποσοστό ανεργίας(%)	4,1	10,6	10,8	11,8	13	13,6	13,7

Πηγή: EUROSTAT

Σημείωση: *Μέση ετήσια μεταβολή από το προηγούμενο προσδιοριζόμενο έτος.

+Δεν υπάρχουν στοιχεία για το 1975.

Τα **βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα** από την εξωτερική μετανάστευση ήταν η χώρα να απαλλαγεί από το πλεονάζον εργατικό δυναμικό και παράλληλα οι δείκτες ανεργίας να δείξουν πρόσκαιρα μια μειωτική τάση, καθώς επίσης και να υπάρξει μία μεταβίβαση κεφαλαίων στην αναπτυσσόμενη τότε Ελληνική οικονομία (με την μορφή εμβασμάτων στις οικογένειες των μεταναστών).

Πίνακας 7: Μετανάστευση

	Μόνιμη Μετανάστευση	Παλινόστηση	Καθαρή Μετανάστευση
1960	47768	668	- 47100
1961	58837	18537	- 40300
1962	84054	29754	- 54300
1963	100072	32372	- 67700
1964	105569	41769	- 63800
1965	117169	62267	- 54900
1966	86896	63596	- 23300
1967	42730	11930	- 30800
1967	50866	18882	- 31984
1969	91552	18132	- 73420
1970	92681	22665	- 70016
1971	61745	24709	- 37036
1972	43397	27522	- 15875
1973	27525	22285	- 5240
1974	24448	24476	+ 28
1975	20330	34214	+ 13884

Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος).

Σημείωση: Τα μεγέθη της **καθαρής μετανάστευσης** προέρχονται εάν από τα μεγέθη της **μόνιμης (εξωτερικής) μετανάστευσης** (δηλαδή όσοι μεταναστεύουν για χρονικό

διάστημα μεγαλύτερο του έτους) μείον τα μεγέθη της **παλιννόστησης** (όσοι επιστρέφουν στην αρχική χώρα προέλευσης). Το **αρνητικό ισοζύγιο μετανάστευσης** φανερώνει ότι το μέγεθος της **μόνιμης (εξωτερικής) μετανάστευσης** είναι μεγαλύτερο από το μέγεθος της **παλιννόστησης**, ενώ το **θετικό ισοζύγιο μετανάστευσης** φανερώνει ότι το μέγεθος της **παλιννόστησης** είναι μεγαλύτερο από το μέγεθος της **μόνιμης (εξωτερικής) μετανάστευσης**.

Εν' τούτοις μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα οι αρνητικές συνέπειες της εξωτερικής μετανάστευσης για την Ελληνική οικονομία ήταν μεγάλες. Οι **οικονομικές συνέπειες** ήταν ότι ένα μεγάλο τμήμα ενεργό του Ελληνικού πληθυσμού που στην πλειοψηφία που αποτελείτο από άτομα έως 40 ετών αναγκάστηκε να μετανάστευση για οικονομικούς και κοινωνικούς κυρίως λόγους. Η **αιμοραγία αυτή των παραγωγικών δυνάμεων** θα γίνει πιο φανερή τα επόμενα χρόνια (δηλαδή υπάρχει μια **μη-απόσβεση των εξόδων** που η χώρα έχει επωμισθεί για κάθε μετανάστη και επίσης υπάρχουν **διαφυγόντα οφέλη** για την χώρα προέλευσης των μεταναστών, όπου κανονικά με διαφορετικές συνθήκες θα μπορούσε ο κάθε μετανάστης να παραμείνει στην χώρα του και να προσφέρει στην παραγωγική διαδικασία).

Στις **κοινωνικές συνέπειες** της μετανάστευσης συγκαταλέγονται η εγκατάλειψη της γης και της υπαίθρου, καθώς επίσης και η **αλλοτρίωση των κοινωνικών τάξεων** των μεταναστών (ιδιαίτερα με την δεύτερη και τρίτη γενεά των μεταναστών). Τέλος υπάρχουν οι **δημογραφικές συνέπειες** που μετέβαλλαν την **δομή του πληθυσμού** της χώρας τόσο από άποψη φύλου και ηλικίας με αρνητικές συνέπειες για την ανανέωση και την αύξηση του ενεργού πληθυσμού της χώρας. Παράλληλα με την εξωτερική μετανάστευση συντελέσθηκε έντονα εκείνη την χρονική περίοδο και το φαινόμενο της **εσωτερικής μετανάστευσης** (internal migration) που δημιούργησε το **φαινόμενο της αστικοποίησης** (urbanization phenomenon), την ερήμωση της υπαίθρου και τον **υδροκεφαλισμό των μεγάλων αστικών κέντρων** της χώρας.

Πίνακας 8: Γεωγραφική Κατανομή του Πληθυσμού και της Έκτασης (1990)

Εδαφικές Μονάδες	Εκτάσεις σε km ²	Συνολικός Μέσος Πληθυσμός σε Χιλιάδες	Πυκνότητα κατά km ²
Σύνολο Ελλάδας	131.957	10.032,5	76.0
Βόρεια Ελλάδα	58.792	3.178,5	53.0
<i>Αν. Μακεδονία, Θράκη</i>	(14157)	(565,4)	(39.9)
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	(19147)	(1666,7)	(87.0)
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	(9451)	(258,2)	(27.3)
<i>Θεσσαλία</i>	(14037)	(688,3)	(49.0)
Κεντρική Ελλάδα	53.899	2.158,8	40.0
<i>Ήπειρος</i>	(9203)	(308,7)	(33.5)
<i>Ιόνια Νησιά</i>	(2307)	(186,6)	(80.9)
<i>Δυτική Ελλάδα</i>	(11350)	(659,6)	(58.1)
<i>Στερεά Ελλάδα</i>	(15549)	(502,2)	(32.2)
<i>Πελοπόννησος</i>	(15490)	(499,7)	(32.3)
Αττική	3.808	3.800,9	98.1
Νησιά	17.458	896,3	51.3
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>	(3836)	(196,1)	(51.1)
<i>Νότιο Αιγαίο</i>	(5286)	(237,2)	(44.9)
<i>Κρήτη</i>	(8336)	(463,0)	(55.5)

Πηγή: CEC, Eurostat, Basic Statistics, 1992, Luxemburg.

Ο Πίνακας 8 παραθέτει την γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού και της επιφάνειας της χώρας, (έκταση, μέσο πληθυσμό ανά περιοχή και πυκνότητα πληθυσμού ανά περιοχή), σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του 1990. Το εργατικό δυναμικό της Ελλάδας (δηλαδή ο οικονομικός ενεργός πληθυσμός που περιλαμβάνει τόσο τους απασχολούμενους όσο και τους ανέργους) ανήλθε το 1990 σε 4 εκατομμύρια άτομα (από τους οποίους 3.719.000 ήσαν οι απασχολούμενοι και 281.000 ήσαν οι άνεργοι). Σαν άνεργος θεωρείται το άτομο που επιθυμεί να εργασθεί χωρίς όμως να μπορεί να βρει κάποια απασχόληση την δεδομένη χρονική στιγμή. Τα στατιστικά στοιχεία αφορούν δεν απόδίδουν πλήρως το μέγεθος της απασχόλησης γιατί οι ακόλουθες μορφές απασχόλησης δεν μπορούν να υπολογισθούν στατιστικά και κατά συνέπεια δεν μπορούν να περικλείονται στα μεγέθη της απασχόλησης. Τα επί-πρόσθετα αυτά στοιχεία αφορούν την *αυτοαπασχόληση* (που παρουσιάζεται κυρίως μεταξύ των ελεύθερων επαγγελματιών και των αγροτών), την *υποαπασχόληση* (όσοι εργάζονται το ήμισυ των ωρών εργασίας), την *εποχιακή απασχόληση* (όσοι λ.χ. εργάζονται τους θερινούς μήνες), την *ετεροαπασχόληση* είτε την *παραπασχόληση* (όσοι εργάζονται παράλληλα σε διάφορα επαγγέλματα).

Το γενικό ποσοστό των ανέργων σαν σύνολο του εργατικού δυναμικού ήταν 8,3% το 1992. Όμως το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο για τους νέους με ηλικία μικρότερη των 25 ετών, (όπου η ανεργία προσεγγίζει το 24%). Επίσης παρουσιάζονται διαφορές στην σύνθεση κατά φύλο και κατά περιοχές για τους ανέργους. Τα συνολικά μεγέθη της απασχόλησης, της ανεργίας καθώς επίσης και τα ποσοστά της ανεργίας παρατηρούμε στον Πίνακα 9 συγκριτικά για διάφορες χώρες κατά την χρονική περίοδο από το 1969 μέχρι το 1989.

Πίνακας 9: Συνολική Ανεργία (σε χιλιάδες)

	1966	1970	1974	1978	1981	1984	1987	1989
Καναδάς	251	476	514	908	898	1384	1150	1018
Αμερική	2875	4093	5156	6202	8273	8359	7425	6528
Ιαπωνία	640	640	730	1240	1260	1610	1730	1420
Αυστραλία	83	108	162	410	387	638	626	508
Δανία	31	17	88	213	276	231	153	243
Γαλλία	326	530	632	1201	1750	2323	2532	2281
Γερμανία	161	149	582	993	1272	2266	2229	2038
Ελλάδα	170	136	67	61	149	315	286	296
Ιταλία	1192	1111	1111	1560	1769	2304	2832	2867
Πορτογαλία	263	329	404	912	1863	2739	2949	2564
Ην. Βασίλειο	281	555	528	1343	2395	3030	2905	1743

Πηγή: Ο.Ο.Σ.Α., (1991).

Πίνακας 10: Στοιχεία Εκπαίδευσης στην Ελληνική οικονομία (1990) (χιλιάδες)

Κατηγορίες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Σύνολο των δύο φύλλων	9752,8	4722,1	5030,7
Έχουν τελειώσει ή διακόψει τις σπουδές	7766,3	3711,4	4054,9
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (Μάστερ ή Διδακτορικό)	21,7	16,3	5,3
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	545,4	322,7	222,7
Φοίτησαν σε Α.Ε.Ι. αλλά δεν πήραν πτυχίο	15,8	10	5,7
Πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών (τεχνικών-επαγγελματικών)	271,4	161,1	110,3
Ολοκλήρωσαν την μέση εκπαίδευση	1301,7	599,9	701,7
Έχουν τελειώσει τρεις τάξεις μέσης εκπαίδευσης	512	302	210,1
Ολοκλήρωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	3196,2	1550,8	1645,4

Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση	890,1	342,8	547,3
Δεν πήγαν καθόλου σχολείο	1012	405,7	606,3

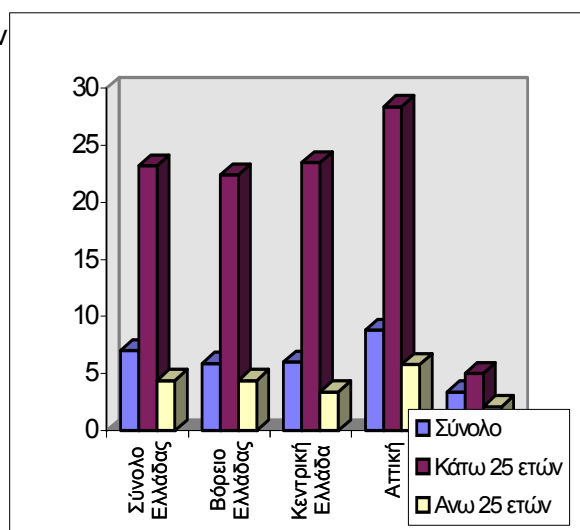
Πηγή: I.C.A.P., Η Ελλάδα σε Αριθμούς (1995)

Οι κύριες αιτίες της ανεργίας στην Ελλάδα είναι: η ερήμωση της υπαίθρου και η συγκέντρωση του πληθυσμού στις μεγάλες πόλεις (εσωτερική μετανάστευση), η εισαγωγή νέων τεχνολογιών που μείωσε τους εργαζομένους, η απορρόφηση υπεράριθμων υπαλλήλων στο δημόσιο, η παλινόστιση των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων (δηλαδή η αντιστροφή του ρεύματος της εξωτερικής μετανάστευσης, όπου από το 1974 επέστρεψαν περίπου 200.000 Έλληνες), και τέλος η έλλειψη επαγγελματικού προσανατολισμού και η ανεπαρκής εκπαίδευση (σε ορισμένες ειδικότητες παρουσιάζεται έλλειψη και σε άλλους τομείς πλεόνασμα ειδικοτήτων).

Την ίδια χρονική περίοδο παρατηρείται μια ποιοτική αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας. Αναφορικά το 1981 οι απόφοιτοι ανωτάτων σχολών ήσαν 7,5%, των ανωτέρων σχολών 3,4%, της μέσης και της στοιχειώδους εκπαίδευσης ήσαν 17,9% και 54,8% αντίστοιχα. Στον Πίνακα 10 παρατηρούμε τα στοιχεία εκπαίδευσης για την χρονική περίοδο 1990. Η γεωγραφική κατανομή των ποσοστών ανεργίας για την χρονική περίοδο 1991 απεικονίζεται στο Σχήμα 3.

Σχήμα 3

	Σύνολο	Κάτω 25 ετών	Ανω 25 ετών
Σύνολο Ελλάδας	7	23,2	4,4
Βόρειο Ελλάδας	5,9	22,4	4,4
Κεντρική Ελλάδος	6	23,5	3,4
Αττική	8,8	28,4	5,8
Νησιά	3,4	5	2,1

Η Κατανάλωση: Με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου του Ελληνικού λαού παρουσιάζεται μια αλλαγή και στην καταναλωτική συμπεριφορά του. Στην ιδιωτική κατανάλωση, οι δαπάνες για τα διαρκή αγαθά (λ.χ. οικιακές συσκευές, αυτοκίνητα.) παρουσιάζουν σημαντική αύξηση συγκριτικά με τα ημιδιαρκή ή μη-διαρκή αγαθά.

Την εξέλιξη των μεγεθών της συνολικής (ιδιωτικής και δημόσιας) και συνολικής κατανάλωσης παρατηρούμε στους Πίνακες 11 και 12 και στο Διάγραμμα 4^α παρατηρούμε την συνολική Δημόσια και Ιδιωτική Κατανάλωση.

Πίνακας 11: Κατανάλωση (Δημόσια και Ιδιωτική) (σε σταθερές τιμές)

Κατανάλωση	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Σύνολο	441	442,6	447,1	463,9	483,7	492

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία

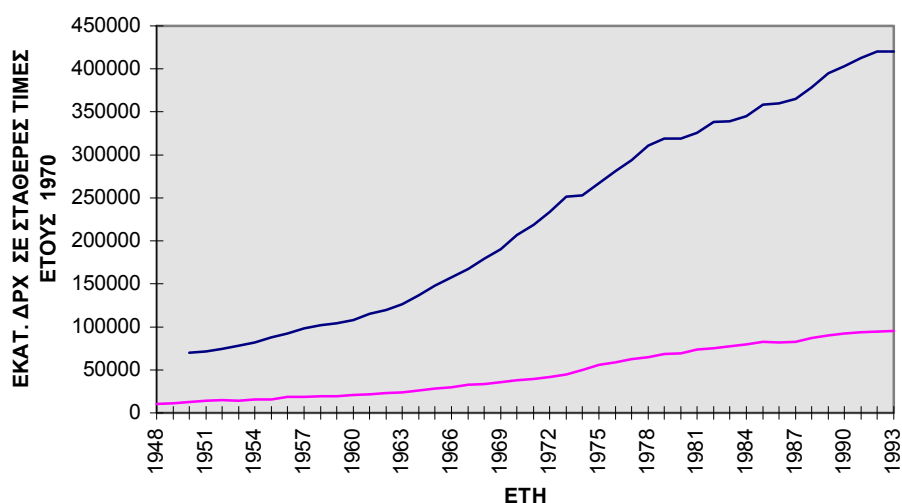
Πίνακας 12: Μεγέθη Κατανάλωσης

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΤΑ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ			
	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ
1948-53	50,8%	50,9%	120,1%
1953-58	72,4%	71,7%	77,9%
1958-63	38,5%	37,1%	48,6%
1963-68	65,1%	61,2%	90,8%
1968-73	82,4%	82,3%	83,4%
1973-78	159,8%	146,4%	233,9%
1978-83	179,5%	171,3%	212,9%
1983-88	153,8%	150,9%	164,0%
1988-93	129,7%	135,7%	109,3%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδος, που συλλέχθηκαν για την συνολική κατανάλωση, την ιδιωτική και την δημόσια κατανάλωση καθώς και τους διάφορους κλάδους-τομείς- από το 1948-1993, παρατηρούμε τα εξής: Η ιδιωτική κατανάλωση σε τρέχουσες τιμές, παρουσιάζει μια διαχρονική αύξηση. Συγκεκριμένα η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται από το 1950-1960 κατά 186,9%, από το 1960-1970 κατά 145,0%, από το 1970-1980 κατά 434,1%, και το 1980-1990 κατά 578,8%. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι η ιδιωτική κατανάλωση την δεκαετία 1980 παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση. Συγκεκριμένα η ιδιωτική κατανάλωση την δεκαετία του 1980 αυξάνεται κατά 578,8% ενώ την δεκαετία του 1960 η ιδιωτική κατανάλωση, παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση, δηλαδή 145,0%.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Η δημόσια κατανάλωση σε τρέχουσες τιμές κατά τις αντίστοιχες δεκαετίες αυξάνεται ως εξής: από το 1950-1960 κατά 207,4%, από το 1960-1970 κατά 206,7%, από το 1970-1980 κατά 642,0%, και το 1980-1990 κατά 703,7%. Η δημόσια κατανάλωση, λοιπόν, τις δεκαετίες του 1980 και του 1970 παρουσιάζει τις μεγαλύτερες αυξήσεις. Συγκεκριμένα την δεκαετία του 1970 αυξάνεται κατά 642,0% ενώ την δεκαετία του

1980 κατά 703,7%. Όσον αφορά τους διάφορους κλάδους-τομείς, ιδιαίτερα αυξάνονται τα ποτά, ο καπνός, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και τα λοιπά αγαθά και τις υπηρεσίες. Όμως, περισσότερο αυξάνονται οι μεταφορές και οι επικοινωνίες. Συγκεκριμένα την δεκαετία 1950-1960 μεγαλύτερες αυξήσεις έχουν οι μεταφορές με 272,5% και οι επικοινωνίες με 595,6%. Την δεκαετία 1960-1970 ιδιαίτερα αυξάνονται οι ίδιοι τομείς με ποσοστά αύξησης 234,4% για τις μεταφορές και 298,1% για τις επικοινωνίες. Την δεκαετία 1970-1980 αυξάνονται πάρα πολλή τα λοιπά αγαθά και υπηρεσίες κατά 521,5% ενώ οι μεταφορές και οι επικοινωνίες κατά 735,7% και 547,0% αντίστοιχα. Την δεκαετία 1980-1990 τα ποτά και ο καπνός αυξάνονται κατά 739,1% και 923,1% αντίστοιχα, ενώ οι μεταφορές, οι επικοινωνίες και τα λοιπά αγαθά και υπηρεσίες αυξάνονται, αλλά όχι τόσο πολλή.

Η συνολική κατανάλωση την δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 189,4%, την δεκαετία 1960-1970 κατά 152,8%. Την δεκαετία 1970-1980 και την δεκαετία 1980-1990 αυξάνεται κατά 466,2% και 604,0 αντίστοιχα. Συμπερασματικά καταλήγουμε ότι η συνολική κατανάλωση αυξάνεται, και ιδιαίτερα την δεκαετία του 1980 παρατηρείται πολύ μεγάλη αύξηση σε σχέση με τις υπόλοιπες δεκαετίες, μια αύξηση κατά 604,0%. Επίσης η συνολική κατανάλωση την δεκαετία του 1960 παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση, δηλαδή αυξάνεται μόνο κατά 152,8%. Θα πρέπει ακόμα να πούμε ότι, όσον αφορά την δεκαετία του '90, δεν έχουμε επαρκή στοιχεία ώστε να μπορούμε να βγάλουμε ακριβή συμπεράσματα, αφού τα στοιχεία μας είναι μέχρι το 1993. Αναφορικά με την συνολική, την ιδιωτική και την δημόσια κατανάλωση καθώς και τους διάφορους κλάδους-τομείς σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 1970, παρατηρούμε τα εξής: Η ιδιωτική κατανάλωση την δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 54,6% και την δεκαετία 1960-1970 κατά 91,8%. Την δεκαετία 1970-1980 και την δεκαετία 1980-1990 η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται κατά 54,4% και 26,3% αντίστοιχα. Παρατηρούμε ότι η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται πάρα πολλή την δεκαετία του '60-κατά 91,8%- ενώ την δεκαετία του 1980 έχουμε την μικρότερη αύξηση, δηλαδή 26,3%. Η δημόσια κατανάλωση τη δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 66,1%, την δεκαετία 1960-1970 κατά 84,1% και την δεκαετία 1970-1980 κατά 82,4%.

Επίσης η δημόσια κατανάλωση την δεκαετία 1980-1990 αυξάνεται με ποσοστό 33,4%. Η δημόσια κατανάλωση παρατηρούμε ότι τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 παρουσιάζει τις μεγαλύτερες αυξήσεις ενώ την δεκαετία του 1980 παρουσιάζει τη μικρότερη αύξηση. Ιδιαίτερα, όμως, αυξάνεται την δεκαετία του 1960 με ποσοστό 84,1%. Όσον αφορά τους διάφορους κλάδους-τομείς, εκείνοι που αυξάνονται ιδιαίτερα είναι η θέρμανση φωτισμός, οι μεταφορές και οι επικοινωνίες. Συγκεκριμένα, την δεκαετία 1950-1960 αυξάνονται ιδιαίτερα οι επικοινωνίες με ποσοστό 283,1%, και οι μεταφορές με ποσοστό 118,9%. Την δεκαετία 1960-1970 παρατηρείται ιδιαίτερη αύξηση πάλι στους ίδιους τομείς καθώς και στον κλάδο θέρμανση-φωτισμός με ποσοστά αύξησης για τις επικοινωνίες 291,8%, για τις μεταφορές 157,0% και για την θέρμανση-φωτισμός 124,6%. Την δεκαετία 1970-1980 έχουμε πάλι μεγάλη αύξηση στις μεταφορές κατά 114,9% και στις επικοινωνίες κατά 245,3%. Αναφορικά την δεκαετία 1980-1990 αυξάνονται περισσότερο τα ποτά, οι μεταφορές και οι επικοινωνίες με ποσοστά αύξησης 58,0% για τα ποτά, 68,8% για τις μεταφορές και 56,9% για τις επικοινωνίες.

Ιδιαίτερη εντύπωση μας κάνει το γεγονός ότι την δεκαετία του 1980 παρατηρείται η κατανάλωση του κλάδου-τομέα ένδυση-υπόδηση μειώνεται κατά 15,9% (μείωση). Επίσης παρατηρούμε ότι την πενταετία 1980-1985 η κατανάλωση του κλάδου έπιπλα-είδη επιπλώσεων-οικιακός εξοπλισμός μειώνεται κατά 1,2%(μείωση), ενώ η κατανάλωση του κλάδου ένδυση-υπόδηση μειώνεται κατά 18,2% (μείωση). Για την περίοδο 1990-1993 έχουμε πάλι μείωση της κατανάλωσης στους ίδιους κλάδους-τομείς, με ποσοστά 2,6 % (μείωση) για τον τομέα έπιπλα είδη επιπλώσεων-οικιακός εξοπλισμός και 2,7 % (μείωση) για τον τομέα ένδυση-υπόδηση. Όσον αφορά την συνολική κατανάλωση παρατηρούμε ότι γενικώς αυξάνεται. Συγκεκριμένα, την δεκαετία 1950-1960 αυξάνεται κατά 56,3%, την δεκαετία 1960-1970 κατά 90,6% ενώ την δεκαετία 1970-1980 και 1980-1990 κατά 58,8% και 27,5% αντίστοιχα. Παρατηρούμε ότι την δεκαετία του 1960 η συνολική κατανάλωση παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση, δηλαδή αυξάνεται κατά 90,6%, ενώ την δεκαετία του 1980 παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση, δηλαδή αυξάνεται μόνο κατά 27,5%.

Γενικά υπάρχει μια βαθμιαία στροφή προς την ποιοτική κατανάλωση σε όλα τα είδη. Τέλος, η δημόσια κατανάλωση αφορά τους τομείς της διοίκησης, της άμυνας, της εκπαίδευσης, της πρόνοιας, της υγείας, και της δικαιοσύνης. Την ποσοστιαία κατανομή των μεγεθών αυτών μπορούμε να δούμε από τον Πίνακα 13.

Πίνακας 13: Κατανομή των Δημοσίων Δαπανών (σε ποσοστά)

Έτη	Διοίκηση	Άμυνα	Δικαιοσύνη	Υγεία	Πρόνοια	Εκπαίδευση	Λοιπές Δαπάνες
1962	34	34	6,3	8,5	1,3	13,6	2,3
1990	38,3	25	3,8	11,5	1,5	15,6	4,3

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία

Εξαγωγές, Εισαγωγές, Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και Ισοζύγιο: Με την διαχρονική ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας υπήρξε μια έντονη τάση για την αύξηση των εισαγωγών, Ιδιαίτερα αυτό συνέβη σε πιο έντονο ρυθμό μετά την απελευθέρωση του εμπορίου και των δασμών με την τελωνιακή ένωση με την Ευρώπη.

Οι εισαγωγές προϊόντων στις δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970 αφορούν περισσότερο τα κεφαλαιουχικά προϊόντα (επενδυτικά προϊόντα και προϊόντα τεχνολογίας), ενώ υπάρχει μία μεταστροφή στην δεκαετία από τα μέσα του 1970 όπου αυξάνεται η τάση για περισσότερο καταναλωτικά προϊόντα (αποτελέσματα του *υπερ-καταναλωτισμού*, της *διαφήμισης* και του *μιμητικού αποτελέσματος* -- demonstration effect--) που υποκαθιστούν σε ένα βαθμό την παραγωγή των εγχώριων προϊόντων.

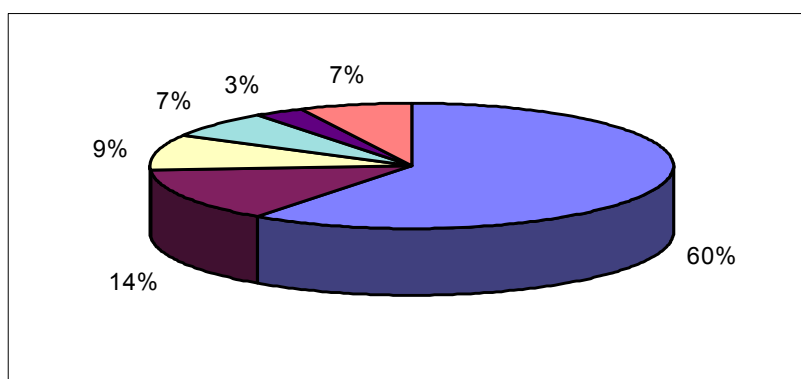
Εξετάζοντας τις μεταβολές των εισαγωγών και των εξαγωγών για την Ελληνική οικονομία, παρατηρούμε ότι τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές αυξάνονται ετησίως συνεχώς. Η αύξηση των εξαγωγών οφείλεται κυρίως στην αύξηση από τις εξαγωγές των γεωργικών προϊόντων καθώς επίσης και στην αύξηση των εξαγωγών των βιομηχανικών προϊόντων. Περίπου πάνω από το ήμισυ των εξαγωγών των γεωργικών προϊόντων κατευθύνονται προς τις χώρες μέλη της Ε.Ο.Κ., ενώ υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια για την αύξηση των εξαγωγών των Ελληνικών

γεωργικών προϊόντων προς τα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ. με την *αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής* (δηλαδή την παραγωγή γεωργικών προϊόντων που έχουν μεγαλύτερη ζήτηση στα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ.). Επίσης περισσότερο από το 60% από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων κατευθύνονται προς τα κράτη μέλη της Ε.Ο.Κ.. Τις πρώτες θέσεις από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων καταλαμβάνουν τα καταναλωτικά είδη (όπως λ.χ. κλωστο-υφαντουργικά, ενδύματα, υποδήματα, οικοδομικά προϊόντα και είδη οικιακής χρήσης).

Αντίστοιχα οι εισαγωγές παρουσιάζουν μια συνεχή αύξηση και αφορούν κυρίως τα καταναλωτικά προϊόντα (όπως λ.χ. γαλακτοκομικά, δημητριακά, ποτά, πρώτες ύλες, ιατροφαρμακευτικά είδη, γεωργικά μηχανήματα και χαρτί). Την αύξηση των εισαγωγών ενισχύει η μειωμένη ανταγωνιστικότητα της εγχώριας αγροτικής και μεταποιητικής παραγωγής και η μεγάλη έκταση της παραοικονομίας. Από το Σχήμα 4β μπορούμε να δούμε την ποσοστιαία σύνθεση του εξωτερικού εμπορίου (δηλαδή τις εξαγωγές) της Ελλάδας για το 1991.

Ε.Ο.Κ.	60%
ΗΠΑ/Ιαπωνία	14%
ΟΠΕΚ	9%
Λοιπή Ευρώπη	7%
Ανατ.Ευρώπη	3%
Λοιπες Χωρες	7%

Σχημα 4β

Η σχέση μεταξύ των εξαγωγών και των εισαγωγών είναι περίπου 50%-60%, (δηλαδή οι εξαγωγές καλύπτουν μονάχα το ήμισυ περίπου των εισαγωγών, ενώ το υπόλοιπο ποσό καλύπτεται από τους άδηλους πόρους που όμως και αυτοί συνεχώς μειώνονται). Πλεονάσματα εξαγωγών (έναντι των εισαγωγών) υπάρχουν μονάχα για τον καπνό, τα έλαια, ενώ τα μεγαλύτερα ελλείμματα των εξαγωγών (έναντι των εισαγωγών) υπάρχουν για τα μηχανήματα, τα βιομηχανικά είδη, τα καύσιμα, τα λιπαντικά και τα χημικά προϊόντα.

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου την περίοδο από το 1962 μέχρι το 1972 παρουσιάζει συνεχείς αυξήσεις (με εξαίρεση την περίοδο του 1967). Η σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές κυμαίνεται την χρονική αυτή περίοδο σε ποσοστά μεταξύ 29% και 37%, (με εξαίρεση το έτος 1967 όπου το ποσοστό ανερχόταν σε 41,7%). Από το 1973 η σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές κυμαίνεται σε ποσοστά ανώτερα από 40%. Ο Πίνακας 14 παρουσιάζει την μακροχρόνια εξέλιξη των εμπορικών συναλλαγών της χώρας σε εγχώριο νόμισμα, με βάση την τελωνειακή στατιστική.

Επίσης από τα Σχήματα 5 και 6 μπορούμε να δούμε τα ποσοστά συμμετοχής των διαφόρων προϊόντων στις εξαγωγές και στις εισαγωγές της Ελλάδας για το 1991. Η διάρθρωση των εισαγωγών δείχνει την εξάρτηση της χώρας σε πρώτες ύλες και βιομηχανικά προϊόντα (κεφαλαιουχικά και καταναλωτικά).

Σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ των εισαγωγών και των εξαγωγών από το 1963 μέχρι το 1972, παρατηρούμε ότι οι ετήσιες εισαγωγές υπερβαίνουν τις ετήσιες εξαγωγές κατά 35 %-40 %. Από το 1973 μέχρι το 1992 η σχέση αυτή έφθασε το 40%-48%, (με εξαίρεση την περίοδο των ετών 1984 και 1987 όπου η αναλογία έφθασε το 50% και 51% αντίστοιχα). Οι μεγαλύτερες Ελληνικές ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις που εξαγουν προϊόντα στο εξωτερικό ανάλογα με το ύψος των εξαγωγών είναι: η motoroil Ελλάς Α.Ε., τα διυλιστήρια Ασπροπύργου, Λάρκο Α.Ε., εταιρία Χάλυβος, εταιρία Αλουμίνιο, τσιμεντοβιομηχανία Ηρακλής, Πειραιϊκή-Πατραϊκή, βιομηχανία βάμβακος Α.Ε., τσιμέντα Τιτάν, Χαλιβουργική, και η Βιοκαρπέντ.

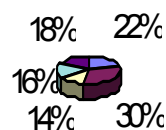
Πίνακας 14: Εμπορικό Ισοζύγιο και Εξαγωγές σαν ποσοστό των Εισαγωγών

Έτος	Εμπορικό Ισοζύγιο	Εξαγωγές % Εισαγωγών
1962	- 13534	35,7 %
1963	- 15426	36,1 %
1964	- 17296	34,9 %
1965	- 24179	28,9 %
1966	- 24506	33,2 %
1967	- 20732	41,7 %
1968	- 27783	33,6 %
1969	- 31216	34,7 %
1970	- 39474	32,8 %
1971	- 43068	31,6 %
1972	- 44248	37,1 %
1973	- 60167	41,6 %
1974	- 71291	46,1 %
1975	- 97600	43,3 %
1976	- 129348	42,0 %
1977	- 150820	40,2 %
1978	- 164002	43,0 %
1979	- 212582	40,4 %
1980	- 231773	48,8 %
1981	- 255836	48,2 %
1982	- 379639	43,0 %
1983	- 455643	46,3 %
1984	- 541263	50,1 %
1985	- 782712	44,5 %
1986	- 792303	49,9 %
1987	- 912284	51,1 %
1988	- 980564	44,2 %
1989	- 1394772	46,9 %
1990	- 1786219	41,5 %
1991	- 2181263	42,0 %

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία.

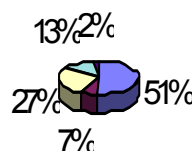
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ-Σχημα5

ΒιομηχανικάΚεφαλαιουχικά	22%
ΒιομηχανικάΚομπολογικά	31%
Πρώτες Ύλες-Ορυκτά	14%
Τροφιμα-Γατα	16%
Καύσιμα	18%

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ-Σχημα6

ΒιομηχανικάΓατα	50%
Πρώτες Ύλες-Ορυκτά	7%
Τροφιμα-Γατα	27%
Καύσιμα-Γεταρλαιαιειδη	13%
Κατανα	2%

Πίνακας 15: Ανάλυση εισαγωγών σε ομάδες εμπορευμάτων-Ελλάδα(εκ.\$,ΗΠΑ

Έτος	Τρόφιμα	Πρώτες Ύλες	Καύσιμα	Κεφαλαιουχικά	Βιομ.Είδη Κατανάλωσης
1963	131,9	165,5	51,7	133,7	708,4
1964	139,6	199,2	55,5	180,7	831,1
1965	177,2	230,9	71,0	256,8	1016,5
1966	179,4	258,5	81,1	283,5	1149,1
1967	163,3	241,1	89,2	302,7	1149,3
1968	181,0	253,7	105,0	325,4	1236,8
1969	211,3	309,5	106,9	390,2	1418,5
1970	222,6	366,5	116,3	508,8	1696,4
1971	247,4	384,3	157,5	580,0	1927,1
1972	292,8	456,4	216,9	785,4	2407,0
1973	756,8	724,4	413,5	1164,0	4030,8
1974	594,0	966,0	863,9	1276,2	4691,0
1975	550,0	899,0	844,0	1545,0	5072,2
1976	622,7	943,4	1026,1	1547,4	5560,7
1977	70,27	1078,1	1061,2	1828,4	6425,2
1978	848,0	1215,9	1240,7	2018,6	7341,3
1979	1118,9	1627,8	2252,8	2468,3	10109,8
1980	1208,4	1958,6	2982,2	2445,1	10903,4
1981	1288,2	1623,6	3685,6	2239,3	11468,1
1982	1322,2	1380,2	2778,3	2064,9	10068,2
1983	1188,2	1395,8	2647,4	1904,2	9491,2
1984	1208,3	1445,5	3079,9	1742,9	9744,8
1985	1350,5	1518,7	3188,1	1932,5	10561,1
1986	1655,2	1607,4	1786,5	2091,1	10198,3
1987	2176,0	1733,2	2360,2	2400,9	12556,1
1988	2278,2	2049,8	1865,1	3123,7	13564,7
1989	2175,0	2323,6	2092,4	3492,3	15114,7
1990	2499,4	2438,8	2693,9	4234,1	18692,5
1991	2532,5	2341,7	2892,8	4167,9	19104,6

Πηγή: Επιλογή, Η Ελλάδα σε Αριθμούς (1992).

Από τους Πίνακες 15 και 16 παρατηρούμε την ανάλυση του όγκου των εισαγωγών για τα κυριότερα προϊόντα (δηλαδή τα τρόφιμα, τις πρώτες ύλες, τα καύσιμα, τα κεφαλαιουχικά αγαθά και τα βιομηχανικά είδη κατανάλωσης), επίσης παρατηρούμε

την ανάλυση του όγκου των εξαγωγών για τα κυριότερα προϊόντα της Ελληνικής οικονομίας (δηλαδή τα τρόφιμα και ποτά, τα καπνά, τις πρώτες ύλες και ημι-κατεργασμένα προϊόντα, τα ορυκτά και μεταλλεύματα κατά την περίοδο 1963-91.

Το **ισοζύγιο πληρωμών** μίας χώρας καταγράφει όλες τις οικονομικές συναλλαγές στη διάρκεια μίας περιόδου ανάμεσα στη χώρα και στον υπόλοιπο και το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων. Το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων περιλαμβάνει την καθαρή κίνηση βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων κεφαλαίων των ιδιωτών και του δημοσίου και τα χρεολυσία. Το **ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** περιλαμβάνει το **ισοζύγιο αδήλων πόρων** που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές υπηρεσιών και το **εμπορικό ισοζύγιο** που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων. Το εμπορικό ισοζύγιο (δηλαδή εξαγωγές μείον εισαγωγές) είναι συνεχώς ελλειμματικό και η αύξηση του εμπορικού ισοζυγίου (η επιδείνωση του) οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εισαγωγών και στην στροφή των καταναλωτών προς τα εισαγόμενα προϊόντα (σε αυτό συνετέλεσε και η αύξηση της εισαγωγής των νέων καταλυτικών ιδιωτικών προϊόντων).

Πίνακας 16: Ανάλυση Εξαγωγών κατά Ομάδες Εμπορευμάτων - Ελληνική οικονομία (εκατ. δολ.ΗΠΑ)

Έτος	Τρόφιμα- Ποτά	Καπνό ς	Πρώτες Ύλες/ Ημι-κατεργασμένα	Ορυκτά- Μεταλλεύματα	Βιομηχανικά- Βιοτεχνικά Προϊόντα
1963	71,5	127,8	53,1	15,8	15,1
1964	79,7	117,7	55,9	21,1	21,3
1965	103,7	111,2	43,0	22,5	33,8
1966	133,4	120,1	55,3	27,0	53,9
1967	148,3	124,9	58,1	24,6	81,3
1968	150,4	104,5	56,6	34,1	108,0
1969	150,9	94,1	64,9	39,1	172,9
1970	174,8	101,9	57,2	45,9	223,8
1971	187,4	94,8	75,4	46,8	208,8
1972	224,5	116,8	80,8	54,7	317,2
1973	366,5	88,3	136,6	73,0	477,2
1974	403,3	158,4	121,1	103,1	822,5
1975	511,0	168,0	109,3	142,8	981,6
1976	542,2	161,7	124,2	136,2	1160,2
1977	666,2	154,6	127,0	132,3	1305,2
1978	724,5	186,4	140,8	147,1	1542,1
1979	925,7	166,4	178,5	199,5	1957,9
1980	926,9	194,5	125,7	279,7	2249,5
1981	904,8	228,7	128,7	291,2	2374,3
1982	801,6	223,1	111,1	236,3	2011,1
1983	829,1	183,0	138,4	204,9	1905,7
1984	872,1	155,3	135,4	217,4	2002,9
1985	918,3	103,7	140,9	214,1	1919,2
1986	1149,3	110,8	122,7	173,5	2250,8
1987	1341,9	228,1	192,3	208,5	2879,0
1988	1469,1	177,9	168,5	330,5	3112,8
1989	1393,5	84,9	218,3	413,0	3343,8
1990	1550,7	142,2	214,6	382,7	3440,8
1991	1774,2	145,0	197,4	290,6	3320,9

Πηγή: Επιλογή, Η Ελλάδα σε Αριθμούς (1992).

Οι εξαγωγές εξαρτώνται από τη συναλλαγματική ισοτιμία και το πραγματικό εισόδημα της αλλοδαπής. Μία αύξηση της πραγματικής ισοτιμίας (πραγματική υποτίμηση) θα

μειώσει τις τιμές των εγχωρίων αγαθών σε ξένο νόμισμα και συνεπώς θα αυξήσει τη ζήτηση για εξαγωγές. Αντίστοιχα, οι εισαγωγές εξαρτώνται από την πραγματική ισοτιμία και το εγχώριο πραγματικό εισόδημα. Από την άλλη πλευρά μία αύξηση του εγχωρίου πραγματικού εισοδήματος θα αυξήσει τη ζήτηση για εισαγωγές. Η εξίσωση του εμπορικού ισοζυγίου σε σταθερές τιμές εξαρτάται από τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισαγωγών και των εξαγωγών. Μία αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα αυξήσει τις εξαγωγές και θα μειώσει τις εισαγωγές. Με μια πραγματική υποτιμήσει το πόσο που πληρώνει μία χώρα για κάθε μονάδα εισαγωγών θα αυξηθεί και μπορεί να αντισταθμιστεί με μείωση του όγκου τους. Το εμπορικό ισοζύγιο εξαρτάται θετικά από την ονομαστική ισοτιμία και αρνητικά από το εισόδημα. Υπάρχει άμεση συνάφεια και συσχέτιση μεταξύ των συναλλαγματικών ισοτιμιών και του εμπορικού ισοζυγίου. Η ισοτιμία των νομισμάτων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις εισαγωγές και τις εξαγωγές των χωρών και το αντίστροφο. Με απλά λόγια όταν το νόμισμα μας διολισθαίνει σε σχέση με τα ξένα νομίσματα τα εισαγόμενα προϊόντα ακριβαίνουν και η ζήτησή τους όπως είναι λογικό πέφτει, αντίστοιχα τα εγχώρια προϊόντα γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικότητα. Από την άλλη πλευρά σε μία χώρα που το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξάνει η ζήτηση άρα και η τιμή των ξένων νομισμάτων μεγαλώνει.

Τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών 1973-1979 η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα αύξανε σε ρυθμούς ταχύτερους από την περίοδο 1962-1972 που ίσχυαν οι σταθερές ισοτιμίες. Αντίθετα στις βιομηχανικές χώρες ο ρυθμός αύξησης παρουσιάζει διαρκή επιβράδυνση από 9% την περίοδο 1962-1972 πέφτει στο 6,5% τα χρόνια 1973-1979 και υποχωρεί στο 1,8% την τριετία 1980-1983.

Η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις στην περίοδο 1973-1983. Στο χρονικό αυτό διάστημα ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών σε αξία και όγκο είναι 25,9% και 16% αντίστοιχα. Το εμπορικό ισοζύγιο το 1981 παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό ελλείμματος μεταπολεμικά φτάνοντας το 19% του ΑΕΠ. Οι εξαγωγές είναι πάντα στην Ελλάδα κατά πολύ λιγότερες από τις εισαγωγές παρά τη συνεχή διολίσθηση της δραχμής και τις δύο υποτιμήσεις το 1983 και το 1985. Οι εισαγωγές αυξάνονται αφού αυξάνεται η ζήτηση για προϊόντα υψηλής τεχνολογίας που δεν παράγονται στη χώρα μας. Τα τελευταία χρόνια η πολιτική της σκληρής δραχμής δεν έχει μπορέσει να περιορίσει το κόστος εργασίας και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών προϊόντων με αποτέλεσμα τις εισαγωγές να συνεχίσουν να αυξάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις εξαγωγές 16,8% και 9,7% το 1995 αντίστοιχα.

Την περίοδο 1967-1972 ενώ έχουμε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες η μέση ετήσια αύξηση των εισαγωγών είναι 7% και των εξαγωγών 8% ενώ το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των δύο χωρών μεταβάλλεται ετήσιος κατά 16,2%. Την περίοδο 1973-1983 η ισοτιμία της δραχμής δολαρίου μεταβάλλεται κατά 10,88%, ενώ το ποσοστό μεταβολής των εξαγωγών, των εισαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου κυμαίνεται από 22%-28%. Την περίοδο 1984-1993 η μεταβολή των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη από τις εισαγωγές ενώ η διαφορά ανάμεσα στις εισαγωγές και τις εξαγωγές είναι -12,09%.

Πίνακας 17: Το Ισοζύγιο Πληρωμών (1982-1992 σε εκατομμύρια δολάρια)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εμπορικό Ισοζύγιο	Άδηλοι Πόροι (*)	Άδηλες Πληρωμές (*)	Ισοζύγιο Αδ. Πόρων	Ισοζύγιο Τρχ.Σ/γων
1982	4141	10068	- 5927	6097	2055	4042	-1885
1983	4105	9491	- 5386	5526	2019	3507	-1879
1984	4394	9744	- 5350	5288	1068	3220	-2130
1985	4293	10561	- 6268	5260	2268	2992	-3276
1986	4512	10198	- 5686	6511	2598	3913	-1773
1987	5613	12556	- 6943	8566	2843	5723	-1220
1988	5933	13564	- 7631	10099	3425	6674	- 957
1989	5994	15114	- 9120	10281	3734	6547	-2573
1990	6364	18692	-12328	13040	4274	8766	-3562
1991	6779	19090	-12311	15413	4562	10851	-1460

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος).

Σημείωση: (*)Οι **εισπράξεις (Άδηλοι πόροι)** προέρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει από τις άλλες χώρες στην Ελλάδα, την εμπορική ναυτιλία, τα μεταναστευτικά εμβάσματα, τις λοιπές υπηρεσίες, και τις μεταβιβάσεις από την ΕΕ, ενώ οι **Άδηλες πληρωμές** προέρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που φεύγει από την Ελλάδα προς τις άλλες χώρες, τις μεταφορές, τις υπηρεσίες του δημοσίου και τις λοιπές υπηρεσίες.

Οι άδηλοι πόροι προέρχονται κυρίως από τον τουρισμό, από τα ναυτιλιακά εμβάσματα και από τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ενώ παρ' όλο που υπάρχει μία διαχρονική αύξηση του τουρισμού, από την άλλη τα ναυτιλιακά εμβάσματα και τα μεταναστευτικά εμβάσματα δείχνουν μία μείωση που προέρχεται αντίστοιχα από την αύξηση των Ελληνικών εμπορικών πλοίων που αργούν καθώς επίσης και από την μείωση του αριθμού των Ελλήνων μεταναστών που εργαζόντουσαν στην Δυτική Γερμανία.

Αντίστοιχα οι άδηλες πληρωμές προέρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που φεύγει από την Ελλάδα προς τις άλλες χώρες και τις μεταφορές. Από τον Πίνακα 17 παρατηρούμε το *ισοζύγιο πληρωμών* για την Ελληνική οικονομία στην χρονική περίοδο από το 1982 έως το 1992. Από ότι παρατηρούμε οι εισαγωγές και οι εξαγωγές εμφανίζουν μία αυξητική τάση.

Το *Ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών* (δηλαδή η διαφορά μεταξύ των αδήλων πόρων μείον τις άδηλες πληρωμές) δείχνει μια μειωτική τάση από το 1982 μέχρι το 1986 και μετά μία διαδοχική αύξηση μέχρι το 1991 αντίστοιχα. Τέλος το *Ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών* (δηλαδή η διαφορά μεταξύ του *Εμπορικού Ισοζυγίου* και του *Ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών*) είναι ελλειμματικό για όλη την χρονική περίοδο από το 1982 μέχρι το 1991.

Η διάρθρωση του Δημόσιου Τομέα και η εξέλιξη του Δημόσιου Χρέους: Η διάρθρωση και η δραστηριότητα του δημόσιου τομέα επηρεάζει σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη της χώρας. Σήμερα περίπου το 60% του *Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος* οφείλεται στην δραστηριότητα του δημόσιου τομέα. Η διάρθρωση του δημόσιου τομέα αποτελείται από την *Κεντρική Διοίκηση*, τους *Δημόσιους Οργανισμούς* και τις *Δημόσιες Επιχειρήσεις*.

Πίνακας 18: Δανειακές Ανάγκες του Δημόσιου Τομέα (1991 σε δισ. δρχ.)

Κεντρική Διοίκηση: (Προϋπολογισμός Δημοσίων Δαπανών και Τακτικός Προϋπολογισμός)	1.949
Δημόσιοι Οργανισμοί	41
Δημόσιες Επιχειρήσεις	28

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος, Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο, 1992.

Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των δημοσίων επιχειρήσεων (λ.χ. Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η.) και των δημοσίων οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης (λ.χ. Ι.Κ.Α., Ο.Γ.Α.). Οι δημόσιες επιχειρήσεις πρωτο-εμφανίσθηκαν το 1950 σε τομείς κοινής ωφέλειας, ενώ μετά την πρώτη ενεργειακή κρίση του 1973 παρουσιάσθηκαν νέες μορφές δημοσίων επιχειρήσεων, (όπως λ.χ. Ε.Β.Ο., ΕΛ.Δ.Α., Ε.Α.Β.). Από το 1976 και έπειτα το κράτος επεκτείνει τον έλεγχο του στο τραπεζικό σύστημα, και σε σημαντικούς άλλους τομείς και βιομηχανίες (όπως λ.χ. τα ναυπηγεία, και λιπάσματα). Τις δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα παρατηρούμε στον Πίνακα 18.

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στρέφεται στην ετήσια κατάρτιση του *κρατικού προϋπολογισμού* και στον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων (μέσω των οποίων εκφράζεται και η εκάστοτε κυβερνητική πολιτική).

Ο κρατικός προϋπολογισμός περιέχει έσοδα που προβλέπεται να εισπράξει το κράτος μέσα σε ένα χρόνο (που βασίζονται κατά κανόνα στην φορολογία με *άμεσους είτε έμμεσους φόρους*), καθώς επίσης και στις *δαπάνες* που πρόκειται να πραγματοποιήσει. *Άμεση φορολογία* καλείται η φορολογία των φυσικών είτε νομικών προσώπων (λ.χ. φορολογία εισοδήματος, φορολογία περιουσίας, κ.λ.π) και μπορεί να είναι *προσοδευτική* είτε *αναλογική* στο εισόδημα (δηλαδή όσο αυξάνει το εισόδημα να αυξάνει περισσότερο και η φορολογία και άρα να είναι δικαιότερη). *Έμμεση φορολογία* είναι η φορολογία που τίθεται επάνω στα καταναλωτικά αγαθά και στις υπηρεσίες και είναι *προσοδευτική* φορολογία (μια και οι καταναλωτές των προϊόντων πληρώνουν τον ίδιο φόρο ανεξαρτήτως του εισοδήματος των). Από το 1979 εφαρμόζονται οι μέθοδοι του **Προϋπολογισμού Μηδενικής Βάσης** (Π.Μ.Β.) όπου καμμία απόλυτως δαπάνη δεν θεωρείται σαν δεδομένη αλλά όλες τίθενται υπό έλεγχο από απόψεως αναγκαιότητας και σκοπιμότητας και των **Προγραμμάτων Αυξήσεως Παραγωγικότητας** (Π.Α.Π.) για τον καλύτερο έλεγχο των δαπανών την αύξηση της παραγωγικότητας.

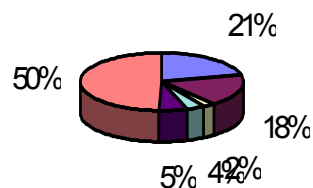
Το σύνολο των δαπανών είναι μεγαλύτερο του συνόλου των εσόδων, με συνέπεια την ελλειμματικότητα του προϋπολογισμού και την αύξηση του πληθωρισμού. Όπως παρατηρούμε από τα Σχήματα 7 και 8, στην περίπτωση της Ελλάδας για το 1991, οι **Άμεσοι Φόροι** αποτελούν μονάχα το 27,1% των εσόδων του *κρατικού προϋπολογισμού*, ενώ οι **Έμμεσοι Φόροι** αποτελούν το 62,9% των εσόδων του *κρατικού προϋπολογισμού* (το σύνολο των εσόδων για το 1991 ήταν 3.775 δισ. δραχμές και το σύνολο των εξόδων ήταν αντίστοιχα 6.598 δισ. δραχμές, γεγονός που φανερώνει την ύπαρξη και το πρόβλημα της *φοροδιαφυγής* στην Ελλάδα).

Η πλευρά των εξόδων του *κρατικού προϋπολογισμού* παρουσιάζει δυσανάλογες δαπάνες, οι οποίες κατά βάση προορίζονται σε ποσοστό περίπου 60% για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους (τόκοι και χρεολύσια), ενώ αντίθετα για τις επενδυτικές δαπάνες αντιστοιχούν μονάχα το 9,3%.

ΕΣΟΔΑ-Σχημα 7

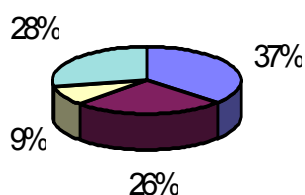
Άμεσοι Φοροί	27,10%
Φορος Εισοδήματος	22,30%
Δημοσιες Επενδύσεις	3,10%
Λοιποί Άμεσοι Φοροί	4,80%
Λοιπά Εσοδα	6,90%
Εμμεσοι Φοροί	62,90%

1991 ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΔΑΠΑΝΕΣ-Σχημα 8

Τόκοι & Χρεώλυση	36,40%
Δοπάνες Προσωπικού	26,10%
Δημοσιες Επενδύσεις	9,30%
Λοιπες Δοπάνες	28,10%

Πίνακας 19: Φορολογικά Στοιχεία Ελλάδας

Έτη	Αριθμός Φορολογουμένων	Μέγιστος Δείκτης Φορολογίας (%)	Συνολικό Δηλωθέν Εισόδημα (εκ. δρχ. τρέχουσες τιμές)	Συνολικό Φορολογήσιμο Εισόδημα (εκ. δρχ. τρεχ. τιμές)
1979	1437955	60,00	367.389,70	232.986,80
1980	1547262	60,00	458.671,60	303.902,60
1981	1631199	60,00	559.382,90	347.097,00
1982	1723461	60,00	711.172,20	448.494,60
1983	1805778	60,00	911.405,30	587.471,70
1984	1881398	60,00	1.079.705,60	700.037,50
1985	1989433	63,00	1.353.448,10	963.491,00
1986	2102428	63,00	1.785.242,30	1.274.932,20
1987	2176204	63,00	2.054.427,40	1.442.731,50
1988	2324268	63,00	2.398.188,40	1.668.325,30
1989	2405769	50,00	2.946.831,20	2.949.886,60
1990	2521529	50,00	3.675.239,70	3.679.022,10
1991	2655446	50,00	4.594.478,50	4.655.951,30
1992	2904160	50,00	5.627.573,30	5.701.620,70
1993	3096390	40,00	6.473.248,80	6.745.544,50
1994	3218723	40,00	7.435.624,90	7.738.152,10

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 20: Βασικά Μεγέθη Ελληνικού Κρατικού Προϋπολογισμού (εκ. δρχ.)

Έτος	Έσοδα από Ελληνικές Πηγές	Σύνολο Δαπανών	Αποτελέσματα
1964	25488	29825	-4337
1965	29469	33923	-4454
1966	34995	39039	-4044
1967	40303	45630	-5327
1968	45645	52112	-6467
1969	51198	58570	-7372

1970	56584	65126	-8542
1971	62001	72245	-10244
1972	72444	87063	-14619
1973	87606	104907	-17301
1974	105411	129370	-23959
1975	138320	170496	-32176
1976	174634	212224	-37590
1977	210334	255118	-44784
1978	249202	300617	-51415
1979	314456	380061	-65605
1980	359077	436505	-77428
1981	423747	625289	-201542
1982	590447	787222	-196775
1983	735907	1052565	-316658
1984	933514	1337256	-403742
1985	1114413	1775136	-660723
1986	1464867	2139581	-674714
1987	1727995	2683643	-955648
1988	1935990	3189060	-1253070
1989	2134942	3956212	-1821270
1990	2887980	5144209	-2256229

Πηγή: Επιλογή, Η Ελλάδα σε Αριθμούς (1992).

Τα φορολογικά στοιχεία και την εξέλιξη των βασικών μεγεθών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρούμε στους Πίνακες 19 και 20 (όπου παρουσιάζονται τα έσοδα από Ελληνικές πηγές και το σύνολο των δαπανών, καθώς επίσης και τα αποτελέσματα του προϋπολογισμού δηλαδή το ετήσιο έλλειμμα με τα αρνητικά πρόσημα είτε το ετήσιο πλεόνασμα με τα θετικά πρόσημα).

Το δημόσιο χρέος του ευρύτερου δημόσιου τομέα αυξήθηκε από 11,8% το 1960 σε 28,9% το 1980 και εκτινάχθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαπενταετίας, φθάνοντας το 1994 σε 114,0%. Ο υψηλός δανεισμός του δημόσιου ωθεί τα επιτόκια προς τα άνω εκτοπίζοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις, αφού αυξάνει το κόστος του χρήματος. Η διόγκωση των πληθωριστικών προσδοκιών εν συνεχεία ενισχύει την αβεβαιότητα για την πραγματική αξία των μελλοντικών αποδόσεων και αποθαρρύνει την ανάληψη επενδυτικών σχεδίων. Επιπλέον, το μεγαλύτερο τμήμα των ελλειμμάτων είναι καταναλωτικής φύσεως και αφορά κυρίως μισθούς, συντάξεις και επιχορηγήσεις. Το Δημόσιο χρέος διακρίνεται σε **εξωτερικό δημόσιο χρέος** και σε **εσωτερικό δημόσιο χρέος**. Το Δημόσιο χρέος της Ελλάδας παρουσιάζει μια συνεχή αύξηση τα τελευταία 16 χρόνια (με εξαίρεση την περίοδο του σταθεροποιητικού προγράμματος το 1988).

Όπως είναι γνωστό οι δημόσιες δαπάνες είναι ανελαστικές δηλ. είναι απαραίτητες για τον κοινωνικό έλεγχο ενώ ο δημόσιος τομέας παρουσιάζει οικονομική παραγωγικότητα. Έχοντας υπόψη μας την παραπάνω διαπίστωση συνάρτηση με τις προσπάθειες που γίνονται από τις οικονομικές αρχές για την καταπολέμηση της δημοσιονομικής κρίσεως, καταλαβαίνουμε ότι είναι αναγκαίο οι δημόσιες δαπάνες να καλύπτονται με υγιείς πόρους. Πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσω της πάταξης φοροδιαφυγής.

Παρόλα αυτά τα τελευταία έτη παρατηρείται μία αύξηση των συνολικών δαπανών καθώς και δημοσίων υπαλλήλων, χωρίς όμως αυτή να ακολουθείται από την

αντίστοιχη βελτίωση τόσο της ποσότητας όσο και της ποιότητας των δημοσίων υπηρεσιών. Σύμφωνα με μία έρευνα της ΕΣΥΕ το συνολικό ποσό δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού κατανέμεται ως εξής:

- (α) 80% δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού,
- (β) 11% δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και
- (γ) 9% ΕΛΕΓΕΠ.

Από τα δεδομένα αυτά και παίρνοντας υπόψη μας την ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη μέσω της αύξησης των επενδύσεων, συμπεραίνουμε ότι η διανομή του συνολικού ποσού των δαπανών δεν είναι απόλυτα ικανοποιητική. Από τον Πίνακα 21 μπορούμε να δούμε την εξέλιξη του εσωτερικού και εξωτερικού δημόσιου χρέους για την Ελληνική οικονομία.

Το **εσωτερικό δημόσιο χρέος** καλύπτεται από την Τράπεζα της Ελλάδας, από τα έντοκα γραμμάτια και από τα ομόλογα του Δημοσίου. Το **εξωτερικό δημόσιο χρέος** της Ελλάδας ενώ το 1974 ήταν 1.585 εκ. δολάρια, το 1992 έφθασε τα 22 δισ. δολάρια (δηλαδή δωδεκαπλασιάσθηκε).

Πίνακας 21: Εσωτερικό και Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος

Έτος	Εσωτερικό Δημόσιο Χρέος			Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος	Γενικό Σύνολο
	Τράπεζα Ελλάδος	Έντοκα Γραμμάτια	Ομολογιακά Δάνεια		
1981	181	300	27	163	671
1982	305	357	30	234	926
1983	309	541	30	387	1267
1984	463	748	48	623	1882
1985	465	1120	59	1027	2671
1986	465	1388	88	1287	3228
1987	497	1869	207	1471	4044
1988	495	2828	379	1679	5382
1989	497	3503	828	1871	6699
1990	483	4832	1986	2078	9379
1991	472	4974	4121	2766	12333
1992	461	5600	6109	3138	15308

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία

Τα ομολογιακά δάνεια το 1992 υπερέβησαν τα έντοκα γραμμάτια γιατί προσέφεραν καλύτερους όρους. Επίσης το κράτος προτιμά να δανείζεται από Ελληνικές πηγές παρά από το εξωτερικό. Όμως ο δανεισμός που έγινε την τελευταία δεκαετία χρησιμοποιήθηκε περισσότερο για καταναλωτικούς σκοπούς και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, παρά για επενδυτικούς σκοπούς. Για τον λόγο αυτό η Ελλάδα αντιμετώπισε προβλήματα στην συνέχιση του εξωτερικού δανεισμού και αναγκάσθηκε να καταφύγει στον δανεισμό από την Ε.Ο.Κ..

Ένα μεγάλο τμήμα του δανεισμού της Ελλάδας πηγαίνει αφ' ενός για την εξόφληση των χρεών που ήδη υπάρχουν, καθώς επίσης και για την κάλυψη των δημοσίων ελλειμμάτων (συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων επιχειρήσεων και για την πληρωμή των μισθών του δημοσίων υπαλλήλων) και γενικά κατευθύνονται σε

σκοπούς μη-παραγωγικούς και μη-αναπτυξιακούς (όπου δημιουργείται πλέον ένας “φαύλος κύκλος υπανάπτυξης”).

Μια από τις κύριες αιτίες του δανεισμού είναι και τα ελλείμματα των ΔΕΚΟ (Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών) που το 1991 ανέρχονταν σε 502 δισεκατομμύρια δραχμές, όπως παρατηρούμε από τον Πίνακα 22. Με τον όρο ελλείμμα εννοούμε την διαφορά εσόδων μείον εξόδων.

Πίνακας 22:Ελλείμματα Δημοσίων Οργανισμών & Επιχειρήσεων (τρχ.τιμές-δισ.δρχ)

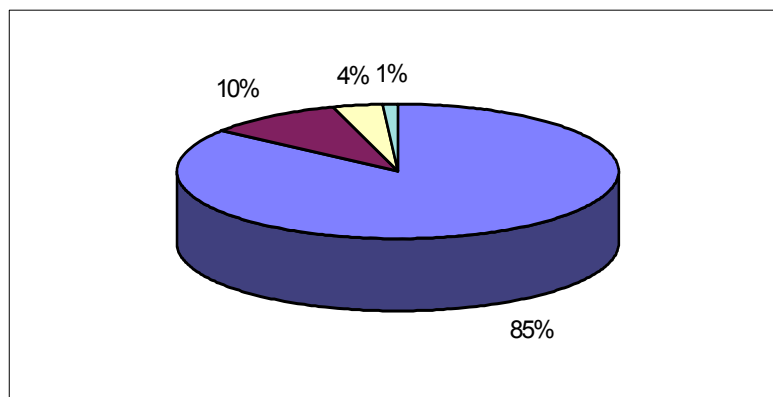
	1989		1990			1991			
	Οργανισμοί-Σύνολο	Επιχειρήσεις	Οργανισμοί-Σύνολο	Επιχειρήσεις	Επιχειρήσεις	Οργανισμοί-Σύνολο	Επιχειρήσεις		
Έσοδα	615	1043	1658	762	1253	2015	896	1595	2491
Έξοδα	981	1170	2151	1167	1167	1396	1364	1629	2993

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία

Στο Σχήμα 9 απεικονίζεται η ποσοστιαία κάλυψη του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού για το 1990.

Εγχωριος Δανεισμος	85,20%
Ξενος Δανεισμος	10,20%
Μεταβιβασεις Ε.Ο.Κ.	3,60%
Ξενες Μεταβιβασεις	1%

Σχήμα 9:

Το εισόδημα της Ελληνικής πολιτείας από ιδιωτικοποιήσεις ήταν αντίστοιχα μόλις 3% του κοινού προϋπολογισμού το 1992, 0,5 % το 1993, 0,2 % το 1994 και 0,3 % το 1995. Μια από τις μεγαλύτερες ιδιωτικοποιήσεις αφορούσε τα «τσιμέντα Ηρακλής» το 1992, τα οποία η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας πούλησε σε μια Ιταλική Εταιρεία. Σε πολλές περιπτώσεις οι αδυναμίες για την «εξυγίανση και την ιδιωτικοποίηση των ΔΕΚΟ» αποτέλεσαν επί-πρόσθετο λογαριασμό για τους Έλληνες φορολογούμενους, όπως για παράδειγμα συνέβη με τις επιχειρήσεις της «Πειραιϊκής Πατραϊκής», «Αθηναϊκή Χαρτοβιομηχανία», και «Λάρκο», των οποίων τα χρέη ξεπέρασαν αντίστοιχα τα 200 δισ. δρχ., 34 δισ. δρχ. και 55 δισ. δρχ. Ο δανεισμός της Ελληνικής οικονομίας θα ήταν πολύ μεγαλύτερος εάν δεν είχαμε για όλα αυτά τα χρόνια την εισαγωγή κεφαλαίων από το εξωτερικό με αποκορύφωμα την εισαγωγή κεφαλαίων 2,8 δισ. δολαρίων το 1990. Σύμφωνα με την συνθήκη του Μάαστριχτ και τα προγράμματα σύγκλισης της Ελληνικής οικονομίας, θα πρέπει να μειωθεί σημαντικά το ποσό του δανεισμού (δηλαδή να αναλογεί στο 60% του Α Ε Π από το 100% που ήταν το 1992).